

Soortenbeschermingsprogramma voor weidevogels in Vlaanderen met focus op Grutto (*Limosa limosa*) en Wulp (*Numenius arquata*)

INLEIDING

Dit soortenbeschermingsprogramma kwam tot stand op basis van een achtergrondrapport dat in opdracht van het Agentschap voor Natuur en Bos werd opgemaakt door het Eigen Vermogen van het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek (EVINBO). Het achtergrondrapport bevat de onderbouwing voor het soortenbeschermingsprogramma, met de vereiste onderdelen conform het artikel 26 van het Soortenbesluit. De opmaak van het achtergrondrapport werd begeleid door een stuurgroep met vertegenwoordigers van de leden van de Gewestelijke Overleginstantie voor het Instandhoudingsbeleid, aangevuld met een aantal experts en vertegenwoordigers van andere betrokken overheden en belangenorganisaties. Om het eventuele opzoeken van bijkomende informatie in het achtergrondrapport door de gebruikers van dit soortenbeschermingsprogramma te vergemakkelijken, zijn verwijzingen naar de relevante hoofdstukken, paragrafen of bijlagen van dat rapport opgenomen. Het achtergrondrapport vormt een informatief document; enkel het ministerieel besluit tot vaststelling van het soortenbeschermingsprogramma heeft juridische kracht.

De aanleiding voor de opmaak van dit soortenbeschermingsprogramma is de verslechterende situatie van de populaties van een aantal typische weidevogels zoals Wulp en Grutto, die ondertussen op de Vlaamse rode lijst (*Devos et al*, 2016) respectievelijk als bedreigd en kwetsbaar zijn gecatalogeerd. De achteruitgang van deze trekvogels is een internationaal gegeven; het herstel van de populaties vergt dan ook een grensoverschrijdende aanpak. Internationaal werden recent initiatieven ontplooid op Europese schaal (EU International Multi-Species Action Plan for the Conservation of Breeding Waders in Wet Grassland Habitats in Europe (2018-2028) of een nog breder internationaal kader zoals de Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds (AEWA) (International Single Species Action Plans). De opmaak van dit soortenbeschermingsprogramma (SBP) voor weidevogels in Vlaanderen dient als Vlaamse bijdrage binnen dit ruimer internationaal kader beschouwd te worden.

Als focussoorten binnen dit soortenbeschermingsprogramma weidevogels werden grutto en wulp naar voor geschoven. Broedpopulaties van beide soorten komen in Vlaanderen overwegend in duidelijk af te bakenen gebieden voor wat het mogelijk maakt om gericht soortgerichte maatregelen te kunnen nemen. Binnen de voor beide soorten relevante gebieden wordt vervolgens de focus verruimd naar de ganse weidevogelgemeenschap (kievit, paapje, slobend, zomertaling, ...). Gelet op het feit dat de leefgebieden van weidevogels (al dan niet deels) uit landbouwgebied bestaat, werden veeleisende weidevogels (kemphaan, tureluur, watersnip), waarvoor maatregelen niet compatibel zijn met een hedendaagse landbouwpraktijk, niet meegenomen tenzij in de relevante gebieden voor wulp en grutto natuurterreinen met potenties voor deze soorten aanwezig blijken.

Het soortenbeschermingsprogramma voor weidevogels heeft als algemeen doel 'een populatie van Grutto en Wulp te ontwikkelen in een goede staat van instandhouding' (conform artikel 24 – 1° Soortenbesluit). Naast het formuleren van doelen en acties dienen ook concrete soort-beschermende maatregelen genomen te worden. Deze worden in dit soortenbeschermingsprogramma voor weidevogels per gebied geanalyseerd en uitgewerkt.

Per gebied dat relevant is voor grutto en wulp worden streefwaarden (in termen van aantal broedparen) naar voor geschoven, als richtpunt voor de omvang van de beoogde lokale

broedpopulatie. Dit gebeurde per gebied op basis van het historische broedbestand, groei- of herstelmogelijkheden, andere lopende processen in het gebied die van belang kunnen zijn, knelpunten, potentie als kerngebied of als satellietpopulatie, ... Een analyse per gebied is terug te vinden in de Bijlage 1 van het achtergronddocument. Bijhorend werd in het achtergronddocument een toetsingskader opgesteld dat moet toelaten een evaluatie te maken van de belangrijke leefgebiedkenmerken per gebied. Op deze manier kan per gebied, kwantitatief en/of kwalitatief, worden nagegaan welke de belangrijke leefgebiedaspecten zijn waarop acties zich in dat gebied a priori zouden moeten richten.

In het SBP wordt, naast een overkoepelende plan van aanpak, een prioritering/fasering van maatregelen aangegeven per deelpopulatie, met een inschatting van het benodigd instrumentarium het benodigd budget, te betrekken actoren, verantwoordelijken en potenties omtrent sensibilisatie en communicatie. Er wordt in eerste instantie gestreefd naar een voldoende kwantiteit en kwaliteit van de leefgebieden voor de weidevogels. Daarbij vormen de voorgestelde maatregelen de basis voor een verbeterd reproductiesucces en een grotere overleving van de individuen, belangrijke knelpunten bij de weidevogels.

INHOUDSTAFEL

Inleiding.....	2
1. Achtergrond.....	5
1.1 Ecologie	5
1.2 Verspreiding en populatietrend	6
1.3 Oorzaken van de achteruitgang	7
1.4. Europees actieplan.....	9
2. Doelstellingen soortenbeschermingsprogramma.....	10
2.1 Doelstelling 1 (D1): Instandhouding van oppervlakte en kwaliteit van de leefgebieden	10
2.2 Doelstelling 2 (D2): Optimalisatie leefgebieden (vnl. door intern beheer)	10
2.3 Doelstelling 3 (D3): Vergroten van de (wetenschappelijke) kennis.....	10
2.4 Doelstelling 4 (D4): Kennisdeling naar specifieke doelgroepen	11
2.5 Doelstelling 5 (D5): Coördinatie	11
2.6 Streefwaarden voor populaties wulp en grutto in Vlaanderen	12
2.6.1 Bepalen van streefwaarden per actiegebied	12
2.6.2 Streefwaarden voor populaties grutto in Vlaanderen.....	13
2.6.3 Streefwaarden voor populaties wulp in Vlaanderen.....	14
3. Actieplan.....	16
3.1 Overzicht van de acties	16
Acties binnen strategie 1: Instandhouding oppervlakte en kwaliteit leefgebieden.....	16
Acties binnen strategie 2: Optimalisatie leefgebieden.....	17
Acties binnen strategie 3: Gerichter beheer van het leefgebied.....	20
Acties binnen strategie 4: Aanpassing van het beheerinstrumentarium	23
Acties binnen strategie 5: Vergroten van ecologische kennis.....	25
Acties binnen strategie 6: Monitoring.....	28
Acties binnen strategie 7: Sensibilisatie en communicatie	30
Acties binnen strategie 8: Coördinatie.....	32
3.2 Acties en prioriteiten per gebied	34
3.3 Financieel overzicht van het actieprogramma	41
4. Evaluatie en monitoring SBP Weidevogels.....	44
4.1 Opzet	44
4.2 Actoren	45
4.3 Samenvatting.....	45

1. ACHTERGROND

1.1 ECOLOGIE

Grutto en wulp kwamen in Vlaanderen oorspronkelijk tot broeden in moerassen, natte heide en veengebieden, nagenoeg uitsluitend in de Kempen. Bij het ontginnen van deze gebieden en de omvorming naar productieve graslanden pasten deze soorten zich aan. Deze soorten profiteerden van de prille intensivering van de landbouw anno 1950 en breidden hun areaal fors uit in de 2de helft van de 20ste eeuw, waarbij ze gingen broeden in graslanden in minder intensief landbouwgebruik.

Een sleutelfactor voor broedgebieden van weidevogels is de aanwezigheid van natte 'plasdras' zones, waar de weidevogels aan het begin van het broedseizoen hun conditie op peil kunnen brengen in de periode dat de voedselbeschikbaarheid in graslanden of slootkanten soms nog onvoldoende is. Naast voedsel bieden zulke plaatsen, zeker als het om grotere wetlands gaat, rust en bescherming tegen grondpredatoren. Dergelijke plekken fungeren verder als verzamelplaats (of 'soos') van waaruit de vogels geleidelijk aan hun territoria in de omliggende graslanden bezetten. Niet zelden vestigen aanzienlijke aantallen weidevogels zich in de onmiddellijke omgeving van geschikte plasdras-gebieden en ondiepe waterplassen.

Grutto's verkiezen open en vochtige tot natte graslanden om te broeden, met weinig opgaande elementen zoals overjarige ruigtes, struiken en rietkragen. Grutto's treft men vaak aan in clusters van enkele paartjes op relatief korte afstand van elkaar. Dit geeft een bijkomende bescherming naar predatoren gezien het gezamenlijk weggagen van bijvoorbeeld kraaiachtigen, meeuwen of roofvogels effectiever is. Dichtheden kunnen zo oplopen tot meer dan 30 broedpaar per 100 ha maar zijn hierdoor soms ook onevenwichtig verdeeld over het weidevogelgebied. Grutto's zijn groundbroeders, het nest bestaat uit een ondiep kuiltje gevoerd met grassprietten. De jongen van de grutto zijn nestvlinders en voeden zich met insecten(larven) die zich op de vegetatie bevinden. De beschikbaarheid van voldoende hoge, kruidenrijke graslanden is daarom van cruciaal belang voor de kuikenoverleving, niet alleen voor beschutting maar ook en vooral met het oog op voedselaanbod. Volwassen grutto's voeden zich vooral met regenwormen en plakken met vochtige bodem, niet noodzakelijk in de onmiddellijke omgeving van het nest.

Het broedgebied van de wulp dient eveneens natte elementen te omvatten, naast een geschikte vegetatie (grasland, natte heide of hoogveengebied) om in te nestelen en een goede zichtbaarheid. Opgegeven groottes van territoria variëren van 30 tot 200 hectaren. Territoria van wulpen, die veelal in clusters broeden in de betere gebieden, overlappen soms in grote mate wat de brede range ten dele verklaart. Het is doorgaans een typische bewoner van uitgestrekte 'open' landschappen, weg van beboste gebieden, waarbij lage struiken en hoog gras wel worden getolereerd. De jongen van wulp zijn eveneens nestvlinders en voeden zich met ongewervelden die ze van de vegetatie plukken. De oudervogels foerageren op bodemfauna (regenwormen en dergelijke) en dit op plaatsen waar deze makkelijk beschikbaar zijn, niet noodzakelijk in de onmiddellijke omgeving van het nest.

Algemeen wordt aangenomen dat de afname van de populatie grutto en wulp vooral veroorzaakt wordt door een te laag reproductief succes en niet door te lage overleving van adulten of onvolwassen vogels. Zowel grutto als wulp zijn plaatstrouwe en langlevende

soorten waarbij een langere periode met slecht broedsucces zich pas met enkel jaren vertraging uit door een plotse crash in de populatie. Voor een stabiele populatie is een voldoende hoge productiviteit (minstens gemiddeld 0,7 uitgevlogen jongen per broedpaar) en overleving van adulte vogels het belangrijkste.

1.2 VERSPREIDING EN POPULATIETREND

Verspreiding

Binnen het verspreidingsgebied van de grutto kunnen in grote lijnen volgende broedgebieden onderscheiden worden (van west naar oost): de IJzervallei met aansluitend de Kustpolders van de West-, Midden- en Oostkust, het Oost-Vlaamse krekengebied, de Leievallei rond Gent, de Scheldevallei ten oosten van Gent, het haven- en poldergebied te Antwerpen-Linkeroever, de Antwerpse Noorderkempen en de Limburgse Kempen (met uitbreiding tot in de Demervallei).

De wulp heeft in Vlaanderen grotendeels hetzelfde verspreidingsgebied als de grutto, zij het dat het zwaartepunt veel meer in oostelijk Vlaanderen ligt (Kempen). Anders dan grutto, vertoont het verspreidingsgebied van wulp ook een uitloper tot in Vlaams Brabant, langs de Grote Gete en de Velpe. In westelijk Vlaanderen komt de soort énkél tot broeden in de IJzervallei.

Populatietrend

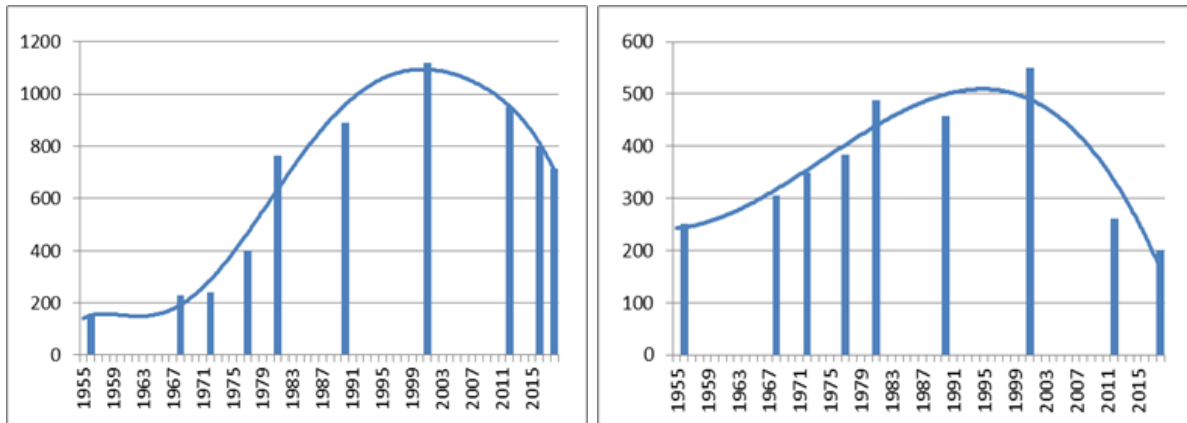
De populaties grutto en wulp in Vlaanderen reageerden aanvankelijk positief op de intensivering van de landbouw na de Tweede Wereldoorlog. Een opmerkelijke toename in de Kempen volgde na een periode van grootschalige ontginningen van heide- en veengebieden ten voordele van landbouwgronden. De soorten vertoonden er een duidelijke leefgebied-shift van schrale heidegebieden naar voedselrijkere graslanden. In de rest van Vlaanderen was daar in die periode nog weinig van te merken, enkel in de Kustpolders en de Beneden-Schelde was een relatief kleine en stabiele populatie grutto aanwezig.

De populatie-aantallen van grutto en wulp stegen verder in de jaren 1980 en 1990 om rond de eeuwwisseling een maximum te bereiken. De groei van de Vlaamse populatie grutto vanaf de jaren 1990 is evenwel vooral toe te schrijven aan een sterke toename in de Kustpolders. Deze maskeert de afname die ondertussen in de Kempen werd ingezet. In Limburg bereikte de populatie grutto een piek rond de eeuwwisseling om daarna sterk te dalen. Voor wulp zette de achteruitgang zich in de Kempen eveneens al in de jaren 1990 in en sinds de eeuwwisseling ook in Limburg. De negatieve evolutie voor wulp op Vlaamse schaal kon niet in dezelfde mate gemilderd worden door een toename in het westen van Vlaanderen.

Tijdens de laatste 20 jaar kende de grutto in Vlaanderen een afname van 30 tot 40%. Zoals hierboven gesteld maskeren deze cijfers op schaal Vlaanderen sterke regionale verschillen. Zo is de populatie grutto in Limburg sinds 2000 met 70 tot 80% gedaald. In de Oostkustpolders wordt ondertussen ook al een daling van 25% opgetekend, terwijl de aantallen in de Westkustpolders en IJzervallei relatief stabiel blijven.

De laatste twee decennia kende ook de populatie wulp een sterke achteruitgang van ongeveer 50-60%. Ook hier kent Limburg met 70 à 75% een opvallend sterke daling; in

de Antwerpse Kempen is de broedpopulatie gehalveerd. Tegen de trend in nam de broedpopulatie in de IJzervallei in deze periode sterk toe van slechts 1 tot 30 à 40 broedparen.

Figuur 1. Trend van het aantal broedparen in Vlaanderen van grutto (links) en wulp (rechts).

1.3 OORZAKEN VAN DE ACHTERUITGANG

Verdwijnen van graslanden

De omzetting van grasland naar akkerland leidt tot rechtstreeks verlies aan leefgebied voor weidevogels. In de Kust- en Scheldepolders hebben de voor weidevogels belangrijke graslanden ondertussen wel een planologische bescherming gekregen of worden ze beheerd als weidevogelreservaat. In Antwerpen en Limburg zijn vele weidevogelgebieden planologisch minder of niet beschermd en werden heel wat graslanden nog recent (na 2015) omgezet tot akker, met het verlies van de volledige lokale weidevogelpopulatie tot gevolg. De omzetting naar akkerland gaat doorgaans gepaard met wijzigingen in de waterhuishouding (drainage), wat ook een negatieve impact heeft op de geschiktheid van de resterende graslandpercelen in de omgeving.

Onaangepast beheer van graslanden

Waar de broedcyclus van weidevogels in het verleden nog samen spoorde met de kalender en aard van de landbouwwerkzaamheden, is dat in de huidige landbouwpraktijk doorgaans niet meer het geval. Door de verandering in landbouwpraktijk (bijvoorbeeld voordroogkuil in plaats van hooi) wordt de eerste snede gras al veel vroeger geoogst dan vroeger, waardoor maaiwerkzaamheden middenin het broedseizoen plaatsvinden en nesten en kuikens dus weinig kans maken. Dit leidt tot een laag broedsucces waardoor onvoldoende jongen vliegvlug kunnen worden om de populatie in stand te houden.

Bemesting (idealiter stalmest) kan op zich gunstig zijn voor het voedselaanbod voor volwassen weidevogels op arme bodems, maar leidt in alle andere gevallen tot een productieve en monotone vegetatie. Dit kan leiden tot een te hoge en te dichte grasmat vroeg in het voorjaar, waar heel wat soorten niet meer in kunnen nestelen. Daarnaast leidt dit in het algemeen ook tot een afname in abundantie van insecten die het voedsel vormen voor de kuikens.

Weidevogels floreren best op graslanden die gemaaid of beweid worden, uiteraard mits in acht name van een aantal randvoorwaarden zoals voldoende late maaidatum, voldoende late inscharing, niet te hoge veebezetting tijdens het broedseizoen, ... Wanneer een regelmatig beheer wegvalt, kan een grasland op enkele jaren tijd onaantrekkelijk worden door dominantie van pitrus of distels en de vorming van een te dichte grasmatt. Dit leidt tot verminderde bereikbaarheid van prooien, het grasland wordt moeilijker doorwaadbaar, het aantal beschikbare prooien neemt af, ... Verbossing volgt op verruiging bij het verder uitblijven van een regelmatig beheer; naast de verdere afname van de geschiktheid van de vegetatie zal ook de voor weidevogels vereiste openheid van het landschap verdwijnen. Deze evoluties traden vooral op in voor de landbouw weinig geschikte, natte hooilanden.

Versnippering en predatie

De toegenomen predatiedruk (in vergelijking met de jaren 1980 en 1990 is in het bijzonder vos helemaal terug van weggeweest) verklaart ook deels de trend van heel wat populaties in Vlaanderen. Als de verliezen door landbouwwerkzaamheden niet worden meegerekend, zijn het doorgaans de kleinere weidevogelgebieden waar de achteruitgang het grootst was.

De predatiedruk neemt doorgaans toe naarmate het landschap versnipperd raakt of zijn openheid verliest. Vandaar dat de meeste weidevogels te vinden zijn in de heel open gebieden waar door de afwezigheid van opgaande elementen, winterse overstromingen, hoge voorjaarsgrondwaterstanden, ... de predatiedruk, van voornamelijk grondpredatoren, van nature gemiddeld lager is.

Beheermaatregelen die focussen op het weren van vos uit de broedkernen lijken in staat de negatieve trend te keren in kleine gebieden. Het strekt evenwel tot aanbeveling om waar mogelijk de landschappelijke context voor weidevogels te verbeteren door herstel of ingrepen in de hydrologie, openheid en beheer van weidevogelgebieden én potentiële verliezen door landbouwwerkzaamheden uit te sluiten. Deze maken een gebied niet enkel robuuster tegen predatie maar zijn ook voordelig voor andere succesfactoren zoals aanwezigheid en bereikbaarheid van voedsel, diversiteit in types graslanden, potentiële plaats voor een soos, bredere soortengemeenschap, ...

Verdroging en klimaat

De soorten binnen dit SBP zijn allen afhankelijk van natte biotopen, dikwijls complexen van plassen, plasdraszones en graslanden met een ruime gradiënt van nat naar droog. De lokale hydrologie bepaalt de foerageermogelijkheden, stuurt de vegetatie en kan bufferend werken tegen verstoringbronnen. Vanuit landbouwkundig oogpunt worden natte en vochtige graslanden als minder rendabel gezien. In de 20ste eeuw werden dan ook op grote schaal maatregelen genomen om op deze 'waterzieke gronden' een meer productieve landbouwwitbating mogelijk te maken. Hierdoor nam de geschiktheid voor weidevogels af, door wijziging in gebruik (akker), wijziging in de intensiteit van het beheer en verminderd voedselaanbod en foerageermogelijkheden. Omdat het zo bepalend is, is het herstel van de oorspronkelijke lokale hydrologie dikwijls de belangrijkste maatregel om een gebied (weer) aantrekkelijk te maken voor weidevogels.

Weidevogels zoals grutto en wulp prefereren natte biotopen. De belangrijkste reden hiervoor is de abundantie en bereikbaarheid van het bodemleven. Het effect van een veranderend klimaat (in het bijzonder drogere zomers) op het bodemleven kan er voor zorgen dat voormalige gunstige broedgebieden ongeschikt worden. En hoewel onze

broedende weidevogels 's winters niet aanwezig zijn, kan dit mechanisme ook aangehaald worden voor veranderingen in deze periode.

1.4. EUROPEES ACTIEPLAN

De achteruitgang van de weidevogelpopulaties is een internationaal gegeven. Moderne landbouwpraktijken zoals drainage en vroege maaidata worden in steeds meer landen de standaard, daarbij (althans binnen de EU) ondersteund door het Gemeenschappelijke Europese Landbouwbeleid, waarin de focus lange tijd enkel op het verhogen van de landbouwproductie lag.

Om de achteruitgang van weidevogels te stoppen werd vanuit de EU het initiatief genomen tot de opmaak van het *Multi-Species Action Plan for the Conservation of Breeding Waders in Wet Grassland Habitats in Europe*. Op het ruimere internationale toneel werden onder de vleugels van AEWA internationale actieplannen opgemaakt voor de instandhouding van de grutto en wulp. Deze plannen zijn op zich niet bindend voor de lidstaten. Ze reiken in het bijzonder een internationaal gecoördineerde plan van aanpak aan waarbij de betrokken lidstaten worden aangespoord om er via eigen initiatieven uitvoering aan te geven. Dit SBP dient ook in deze context gekaderd.

2. DOELSTELLINGEN SOORTENBESCHERMINGSPROGRAMMA

Het einddoel is het duurzaam behouden van een populatie grutto en wulp in Vlaanderen binnen natuur- en landbouwgebied. Dit SBP loopt echter maar over 5 jaar waardoor het eerder moet gezien worden als de katalysator van bestaande en de initiator van nieuwe initiatieven om progressief en stapsgewijs deze doelstelling te behalen binnen de in dit SBP afgebakende gebieden.

2.1 DOELSTELLING 1 (D1): BEHOUD VAN HET AREAAL VAN GRUTTO EN WULP IN VLAANDEREN

Het behoud van het areaal van grutto en wulp in Vlaanderen dient a priori verzekerd door de instandhouding of het herstel van voldoende oppervlakte en kwaliteit van de leefgebieden binnen de afgebakende gebieden (zie §3.2). Binnen deze afgebakende gebieden wordt gestreefd naar het behoud of de ontwikkeling van kerngebieden met hoge dichtheden, met daarrond en netwerk van satelliet-gebieden die de lokale populatie als geheel robuust maken.

2.2 DOELSTELLING 2 (D2): OPTIMALISATIE LEEFGEBIEDEN (VNL. DOOR INTERN BEHEER)

De maatregelen die nodig zijn om de streefwaarden voor de populaties te bereiken per aangegeven cluster, zijn te herleiden tot enkele thema's zoals graslandbeheer, hydrologie, landschapsbeheer en predatiebeheer. Afhankelijk van de distance-to-target kunnen die best meevallen of net heel ambitieus zijn. Binnen dit SBP kunnen per cluster enkel de knelpunten aangegeven worden. Een begroting van elke maatregel vergt nadere uitwerking op gebiedsniveau. Per cluster zal hieraan invulling moeten gegeven worden bij de uitvoering van het SBP door de opstart van een gedetailleerdere gebiedsscreening. Het toetsingskader voor weidevogelgebieden, dat in het achtergrondrapport werd uitgewerkt als Hoofdstuk 2 onder Deel 2, kan hiervoor als leidraad gebruikt worden. Het toetsingskader reikt een ruime set aan criteria aan, die belangrijk worden geacht voor de duurzame ontwikkeling van een weidevogelgebied.

Logischerwijs zullen de belangrijkste maatregelen binnen aangeduide kerngebieden gebeuren. Dit hoeft evenwel niet uit te sluiten dat lokale en heel gerichte maatregelen worden genomen in satelliet-gebieden, in de periferie van zo'n kerngebied. Nieuwe inzichten/ontwikkelingen/opportunities of verschuivingen binnen populaties zouden eventueel aanleiding kunnen geven om van deze algemene aanpak af te wijken. Sommige versturende factoren of bijvoorbeeld maatregelen voor de hydrologie zullen dikwijls ook buiten de kern aangepakt moeten worden.

2.3 DOELSTELLING 3 (D3): VERGROTEN VAN DE (WETENSCHAPPELIJKE) KENNIS

Vergroten van de kennis over weidevogels is nodig bij volgende aspecten:

- 1° voorkomen van de soorten: vooral wulp;
- 2° landschaps- en leefgebiedgebruik en nestplaatskeuze: vooral wulp;

- 3° gebieds- en nestplaatstrouw: grutto en wulp;
- 4° reproductieve parameters: alle soorten;
- 5° belang van predatiemijding op de verschillende soorten;
- 6° effect van verzuring/drainage op het voedselaanbod;
- 7° voorwaarde en kans op herkolonisatie van paapje.

Deze thema's en mogelijke nieuwe kennishiaten die zullen opduiken bij de uitvoering van het SBP, verantwoorden een stevige poot monitoring en toegepast gestandaardiseerd onderzoek naar weidevogels. Een inschatting in hoeverre de huidige kennisnetwerken daarvoor geschikt zijn, behoort dan ook tot de opdracht van dit SBP.

2.4 DOELSTELLING 4 (D4): KENNISDELING NAAR SPECIFIEKE DOELGROEPEN

Een belangrijk aandeel van de kerngebieden voor weidevogels is gelegen binnen bestaande projectgebieden (Sigma, SBZ-gebieden (waar weidevogels meeliften met doelen voor andere soorten/habitats), weidevogelreservaten, ...). Voor een deel is dat echter niet of nog niet zo. Of bij sommige liggen er potenties nét buiten een reservaatperceel die de robuustheid ervan kan helpen vergroten (sluiten BO's, wegwerken bepaalde verstoringsbron, ...). Dit impliceert dat ook actoren buiten de kerngebieden belangrijke partners kunnen zijn. Essentieel hierbij is dat naar een aantal specifieke doelgroepen toe een gerichte communicatie wordt uitgewerkt, waarbij voldoende informatie wordt gegeven over de weidevogelinitiatieven en de te ondernemen acties (met mogelijke gevolgen). In functie van deze specifieke doelgroepen is het verhogen van de kennis van de weidevogels en het verhogen van de betrokkenheid belangrijk: het opbouwen van een 'weidevogelcommunity', waar er naast de reguliere beheerders, ook landbouwers, wildbeheerders, private eigenaars, ... bij betrokken worden. Met gerichte communicatie en informatie kan steun gezocht worden voor het weidevogelverhaal, binnen en buiten een kerngebied.

2.5 DOELSTELLING 5 (D5): COÖRDINATIE

Van het Vlaamse niveau tot de lokale clusters wordt coördinatie een belangrijk gegeven. Op Vlaams niveau is een netwerk nodig dat informatie en het kader biedt over de te volgen plan van aanpak, potentiële instrumenten en noodzakelijk monitoring. De nadruk ligt hier op kennisdeling aan de lagere netwerken op regionaal of zelfs clusterniveau. De coördinatie op deze lagere niveaus is intensiever en dikwijls heel gericht, op 1:1-basis met een bepaalde doelgroep of beheerder. In veel gevallen zal het nodig zijn om thematisch met verschillende coördinatoren te werken per gebied, bijvoorbeeld beleidsmatig, beheermatig en op het vlak van communicatie/sensibilisatie.

2.6 STREEFWAARDEN VOOR POPULATIES WULP EN GRUTTO IN VLAANDEREN

Aangezien dit SBP zich toespitst op grutto en wulp worden enkel voor deze twee soorten streefwaarden voor de populaties bepaald. Voor andere soorten wordt binnen dit SBP nagegaan in welke mate zij kunnen meeliften met deze soorten mits eventueel extra maatregelen, zonder dat deze die voor de twee doelsoorten negatief beïnvloeden.

Om tot die streefwaarden te komen werden verschillende zaken nagezien via een gebiedsgerichte, pragmatische aanpak. Per gebied is er een vrij goed zicht op de aantallen bij het ingaan van de Vogelrichtlijn (1981), het maximum (doorgaans in de periode erna, in de jaren 1990 of 2000) en de huidige aantallen.

Vertrekkende van deze gegevens werden de mogelijkheden en verwachtingen op gebiedsniveau verder onderzocht met het oog op het afbakenen van populaties en het bepalen van streefwaarden voor de grootte ervan. Vragen daarbij waren bijvoorbeeld: zijn er groei- of herstelmogelijkheden, streefwaarden in het kader van andere projecten, onoverkomelijke knelpunten, wat zijn kerngebieden en wat satellietgebieden, ... Er werd hierbij zoveel als mogelijk gewerkt naar de samenstelling van regionale populaties, met daarin duidelijke kerngebieden, aangevuld met satellietgebieden. Dit moet de kans op een robuuste populatie vergroten. Als minimum aantal voor een populatie werd in de regel 10 broedparen van grutto of 5 van wulp aangehouden. Regionaal moet het aantal broedparen waarvan we veronderstellen dat ze min of meer met elkaar samenhangen, ook minstens 50 zijn.

2.6.1 BEPALEN VAN STREEFWAARDEN PER ACTIEGEBIED

Met gebiedsexperten werd een screening gemaakt van alle gebieden die momenteel of heel recent werden gebruikt door grutto en wulp. Voor ieder gebied is in de Bijlage 1 van het achtergronddocument een uitgebreide fiche terug te vinden met naam, betreffende deelgebieden, de streefwaarde en de eventuele meelifters. Deze fiches schetsen kort vroeger/huidig/toekomstig belang voor weidevogels, geven belangrijke processen en partners aan en stipuleren de nodige acties (op hoofdlijnen) om tot een uiteindelijke streefwaarde voor de populatie grutto en/of wulp te komen. Een samenvattend overzicht van deze gebiedsfiches is verderop in dit document opgenomen onder §3.2.

Deze streefwaarde is geen hard populatiedoel, maar geeft de richting aan welke orde van grootte de populatie in het betreffende gebied zou moeten kunnen bereiken. De streefwaarde kan worden vertaald in oppervlakte en kwaliteit van het benodigd totaal leefgebied en geeft aldus de richting naar waar gewerkt zal worden. Voor beheerders blijkt het daarnaast doorgaans handig en leerzaam om de aanwezige aantallen af te toetsen aan concrete doelen. Het laat ook toe om snel een stand van zaken op te maken, lokaal of regionaal en in te schatten of de populatieaantallen in een bepaald gebied onder de verwachtingen blijven en de genomen maatregelen al dan niet volstaan.

De gesommeerde streefwaarden uit de fiches komen overeen met de streefwaarden die verder in dit hoofdstuk worden beschreven. Behalve voor wulp in de Antwerpse Kempen: daar zijn nu slechts een 150 van de 200 broedparen toegewezen aan een bepaalde broedcluster. Een 50-tal broedparen van wulp komt hier namelijk dusdanig verspreid voor zonder duidelijk te clusteren in specifieke aanwijsbare gebieden (iets wat wél eigen is aan

grutto's). Tot we daar betere kennis over verwerven, kan dit (het verschil van 50 broedparen) gezien worden als een zwevende streefwaarde over de gehele regio waar na grondige analyse tijdens de loop van het SBP een plan van aanpak rond kan uitgewerkt worden (alsnog definiëren van extra clusters, specifieke aanpak voor geïsoleerde broedparen, ...).

Per gebied zal tijdens de loop van het SBP meer gedetailleerd uitgewerkt moeten worden waar en hoe de weidevogels er een plaats krijgen. De gedetailleerde gebiedsanalyse van kansen en knelpunten, op basis van het toetsingskader voor weidevogelgebieden, en ruimtelijke vertaling van de nodige acties en maatregelen zou idealiter al snel gefinaliseerd worden, ten allerlaatste binnen de loop van dit SBP, zijnde 5 jaar. Daarbij wordt een tijdspad uitgewerkt dat de realisatie van een geschikt leefgebied weergeeft. In het ene gebied kan dit op korte termijn, in het andere op middellange termijn. In de praktijk wil dit zeggen dat het wenselijk is om in de loop van de komende jaren op zijn minst te weten in welke zone er gewerkt wordt naar een kerngebied met een vooropgesteld areaal aan grasland, met daarin voldoende plasdras en eventueel een soos. Kortom een doorzicht op hoe de kern en het landschap er zouden moeten uitzien, om te voldoen als geschikt leefgebied om de streefwaarde te behalen.

2.6.2 STREEFWAARDEN VOOR POPULATIES GRUTTO IN VLAANDEREN

Zoals hierboven beschreven, verschoof het zwaartepunt van de Vlaamse populatie grutto de laatste drie decennia naar het westen. Hiermee werd rekening gehouden bij het bepalen van de streefwaarden, zowel voor de totale populatie als voor het bepalen van regionale doelen. Momenteel zijn er in Vlaanderen via andere processen al enkele lokale doelen vastgelegd voor grutto (Sigma/Zeeschelde en compensaties in het kader van de ontwikkeling van de Antwerpse Haven). Daarmee wordt ook rekening gehouden.

Het leefgebied van grutto in Vlaanderen kan ingedeeld worden in 9 min of meer afgeijnde regio's: 3 aan de kust, 4 in het Schelde-Leie bekken, 1 in de Noorderkempen en een laatste in Limburg. In elk van deze gebieden komt nu nog een populatie voor. In onderstaande figuur wordt een streefwaarde per cluster voorgesteld die rekening houdt met de 'verschuiving' van de aantallen zoals hierboven aangehaald.

Tabel 1: streefwaarden voor populaties grutto in Vlaanderen (uitgedrukt in broedparen)

	1981 VRL	Maximum (1981 - nu)	Actueel	Voorstel streefwaarde
IJzervallei	16	160-180	160-180	210
Middenkust	<5	35-40	25-30	40
Oostkust	69	370-400	250-260	350
Krekengebied	1	25-30	10-11	40
Scheldevallei (Sigma)	2-3	40-44	40-44	50
Leievallei	1	20	8-10	20

Beneden-Zeeschelde	52	110-130	47-57	80
Antwerpse kempen	487-491	487-491	120-130	230
Limburg	60-66	70-100	15-26	70
TOTAAL VLAANDEREN	750-780	1050-1200	675-748	1090

In het deel van Vlaanderen ten westen van de Schelde bedraagt de streefwaarde iets meer dan het huidige populatie-aantal. Ten opzichte van de aantallen in het verleden betekenen deze een lichte verschuiving richting de IJzervallei. De totale streefwaarde blijft ongeveer 10 % onder het gesommeerd maximum. Hierdoor wordt westelijk Vlaanderen dus als potentieerijk voor grutto beschouwd, de aantallen kunnen hier nog toenemen en duurzaam behouden worden. In het oostelijk deel van Vlaanderen, ten oosten van de Schelde, bedraagt de streefwaarde duidelijk meer dan het huidige populatie-aantal maar blijft wel meer dan 50 % onder het historisch maximum, wat aangeeft dat er nog potenties zijn voor grutto maar in de huidige context van landgebruik, duidelijk minder dan in de polders en rivier valleien van westelijk Vlaanderen.

2.6.3 STREEFWAARDEN VOOR POPULATIES WULP IN VLAANDEREN

Voor de huidige leefgebieden van wulp kan men spreken van vier clusters. In de IJzervallei heeft zich op relatief korte tijd een leefbare populatie ontwikkeld. De populatie in de Beneden-Zeeschelde moet wellicht gezien worden als een annex van die in de Kempen. Voor een op zichzelf leefbare populatie zijn de potenties hier te klein. Deze cluster wordt daarom niet meer in rekening gebracht.

De twee overige clusters, Antwerpse Kempen en Limburg, waren vroeger bastions voor deze soort maar de aantallen bedragen nu nog maximaal de helft van deze anno 2000. De Limburgse cluster heeft zich recent wel uitgebreid tot in de Velve- en Getevallei (Vlaams-Brabant). Mits gericht beheer en inrichting, is binnen deze twee clusters nog steeds een robuuste populatie haalbaar. Samen zouden deze twee clusters goed moeten zijn voor minstens 90 % van de Vlaamse wulpen, wat eigenlijk altijd zo geweest is.

Tabel 2: streefwaarden voor populaties wulp in Vlaanderen

	1981 VRL	Maximum (1981 – nu)	Actueel	Voorstel streefwaarde
IJzervallei	0	28-39	28-39	55
Beneden-Zeeschelde	0	8	0-2	0
Antwerpse Kempen	284-297	284-297	100-150	200
Limburg + Vl. Brabant	150-175	200-240	50-70	110
TOTAAL VLAANDEREN	434-472	434-472	158-231	365

De indeling van de laatste twee clusters, op basis van provinciegrenzen, is wat kunstmatig: de wulpen in het noordelijk deel van de provincie Limburg zouden evengoed tot een cluster 'Kempen' kunnen begrepen worden en die van het zuidelijk deel van Limburg in een aparte cluster, samen met die van Vlaams-Brabant, ondergebracht. Met het oog op de uitvoering van gebiedsgerichte maatregelen of regionale coördinatie kan dergelijke herverdeling worden overwogen.

3. ACTIEPLAN

De doelstellingen van dit soortenbeschermingsprogramma worden in dit hoofdstuk vertaald naar een concreet actieprogramma. Gezien de looptijd van het SBP 5 jaar bedraagt, kunnen niet alle noodzakelijke acties per gebied gerealiseerd worden in 5 jaar tijd. Het SBP dient dan ook gezien als een katalysator, een eerste stap om de streefwaarden voor duurzame populaties grutto en wulp in Vlaanderen te helpen realiseren.

Hieronder volgt een beschrijving van elke actie/maatregel, passend bij een doelstelling en haar strategie. Acties/maatregelen worden hierbij gegroepeerd volgens de strategieën uit hoofdstuk 6 van het achtergronddocument. Per actie wordt indicatief weergegeven welke actoren in beeld komen, welke instrumenten aan de uitvoering van de actie kunnen bijdragen en waar eventueel bijkomend budget vanuit het SBP vereist is.

Per actie wordt een inschatting van prioriteit gemaakt, die weliswaar voor sommige acties kan verschillen van gebied tot gebied. Dergelijke gebiedsspecifieke prioritering, op basis van de analyse per gebied in de Bijlage 1 van het achtergrondrapport, wordt in dit hoofdstuk bondig samengevat onder § 3.2.

3.1 OVERZICHT VAN DE ACTIES

ACTIES BINNEN STRATEGIE 1: INSTANDHOUDING OPPERVLAKTE EN KWALITEIT LEEFGEBIEDEN

Actie 1.1 Instandhouding van de actuele leefgebieden en analyse van de actuele situatie

Het behoud van het bestaande leefgebied van de soorten, wat oppervlakte en kwaliteit betreft, is van groot belang als basis voor het behoud of de ontwikkeling een duurzame lokale populatie. Weidevogels zijn immers plaatstrouw; er dient dus hoe dan ook vanuit de actuele leefgebieden van de resterende broedkernen gestart. Momenteel is er in sommige regio's nog een grote distance-to-target om van een duurzame metapopulatie te kunnen spreken. Het instandhouden van de huidige leefgebieden is daarom essentieel, onafhankelijk van het huidige succes van de weidevogels in deze gebieden.

Binnen de loop van het eerste jaar van dit SBP wordt voor de gebieden die onder §3.2 een prioriteit 1 kregen, gestart met een inventaris van alle factoren die een invloed hebben op de weidevogelpopulatie. Voor de gebieden met prioriteit 2 onder §3.2 wordt deze analyse uiterlijk in jaar 3 gestart. Hierbij worden relevante aspecten zoals het areaal grasland (beschermd of niet beschermd), hydrologische toestand, aanwezigheid beheerovereenkomsten, verstoringbronnen, ... onderzocht. Deze screening gebeurt op basis van het toetsingskader voor weidevogelgebieden uit het achtergrondrapport, met een kwalitatieve of kwantitatieve inschatting van alle parameters.

De nadruk van de analyse ligt op de meest potentierijke delen van afgebakende gebieden, deze noemen we het kerngebied. Daarnaast gaat ook aandacht naar natte graslanden, weidepoelen, vennen, ... in de periferie van de kerngebieden, die regelmatig gebruikt worden door weidevogels of waar zelfs satellietpopulaties aanwezig kunnen zijn die het geheel robuuster maken. Ook het ruimere omgevende landschap wordt geëvalueerd vanuit de optiek om versturende invloeden op het kerngebied en eventuele andere, voor weidevogels belangrijke zones, zoveel mogelijk te beperken.

Deze analyse moet enerzijds toelaten elke positieve of negatieve trend van deze of gene parameter tijdens de looptijd van dit SBP ondubbelzinnig in beeld te brengen en te toetsen aan de T0-situatie. Anderzijds biedt de analyse een insteek voor een lokale plan van aanpak door de concrete knelpunten van de lokale populatie te benoemen en de mogelijkheden om hieraan tegemoet te komen via hierna vermelde acties in beeld te brengen.

Actoren

Naargelang de situatie per gebied zullen de te betrekken actoren verschillen. De gebiedscoördinatoren zullen een belangrijke rol spelen om bij de inventaris ook alle relevante actoren, betrokken bij de actuele leefgebieden, in beeld te brengen en te verenigen rond het thema. Er wordt in eerste instantie, niet-limitatief, gedacht aan natuurbeheerders (ANB, Natuurpunt, private natuurbeheerders), landbouwers, VLM, regionale landschappen, waterbeheerders, ...

Prioriteit

Varieert van gebied tot gebied: hoog voor de gebieden met prioriteit 1 in §3.2, matig voor de gebieden met prioriteit 2 in §3.2 en laag voor de gebieden met prioriteit 3 in §3.2.

Instrumenten

Natuurbeheerplannen, beheerovereenkomsten, maatregelen in uitvoering van bestaande SBP's en prioritaire inspanningen in de SBZ, ...

Budget

De kost van het beheer zit vervat in de budgetten voor de subsidiëring van natuurbeheerplannen, PSN, beheerovereenkomsten, ... De screening kan gebeuren binnen de reguliere werking, onder aansturing door de coördinator van het SBP (zie actie 8.1).

ACTIES BINNEN STRATEGIE 2: OPTIMALISATIE LEEFGEBIEDEN

Actie 2.1. Uitbreiding van de leefgebieden en verbetering van de kwaliteit door inrichting

Leefgebieden voor weidevogels die nu niet meer of ondermaats renderen, worden optimaal ingericht. Het toetsingskader uit het achtergrondrapport biedt voor de verschillende te onderscheiden criteria een goede handleiding.

Binnen deze actie kan het bijvoorbeeld gaan over:

- 1° versturende factoren in het omliggende landschap aanpakken (bijvoorbeeld solitaire bomen in een open weidevogelgebied verwijderen);
- 2° herstel van het geschikt vegetatietype (herstel van gescheurde graslanden);
- 3° creëren van natte zones door het graven van laantjes of ondiepe plassen;
- 4° herstel van een geschikte vegetatie in heidegebieden door het verwijderen van opslag.

Actoren

Opnieuw worden de relevante actoren per gebied via de inventaris en het toetsingskader concreter in beeld gebracht. Opnieuw komen a priori beherende partijen in beeld (natuurbeheerders, landbouwers) alsook actoren die betrokken zijn bij meer planmatige ingrepen die het perceelsniveau en/of de individuele beheerder overstijgen zoals steden en gemeenten, regionale landschappen, waterbeheerders, jagersverenigingen en wildbeheereenheden, ...

Prioriteit

Varieert van gebied tot gebied – zie §3.2.

Instrumenten

Natuurbeheerplannen, PSN-projecten, beheerovereenkomsten, VLM, landinrichting- en natuurinrichtingsplannen, maatregelen in uitvoering van bestaande SBP's, projecten in uitvoering van de Blue Deal.

Budget

De kost van het beheer zit vervat in de budgetten voor de hoger vermelde instrumenten.

Actie 2.2. Optimalisatie van de leefgebieden door aangepast waterpeilbeheer

De hydrologie van een gebied bepaalt in belangrijke mate de kwaliteit van een weidevogelgebied. Deze beïnvloedt immers zowel de vegetatie(groei), voedselbeschikbaarheid als predatiedruk. Meerdere punten zijn belangrijk binnen hydrologie: diepte van het grondwaterpeil onder het maaiveld, aanwezigheid van plasdras of een soos, bufferend vermogen, ... Idealiter stelt men een all-in ideaal-pakket op voor een gebied om daarna na te gaan op welke wijze dit kan gerealiseerd worden. Wellicht zal er in bepaalde gebieden nog een ecohydrologische studie nodig zijn om de natuurstreefwaarde scherp te stellen en de impact op andere sectoren te kunnen inschatten. Anderzijds kan zo'n studie ook mogelijkheden aanreiken om ook het omgevende landbouwgebied in periodes van droogte van water te voorzien.

Waar een gebied hydrologisch niet voldoende geïsoleerd is, wordt een plan van aanpak samengesteld door de gebiedscoördinator met de focus op de punten die realiseerbaar zijn. Daarbij wordt er maximaal gestreefd naar maatregelen waar alle actoren zich in kunnen vinden. Een nefast effect op een andere gebruikersvorm in de periferie kan mogelijk gecompenseerd worden of door uitruiling worden gemitigeerd (zie verder bij Actie 2.3).

Hierbinnen moeten ook de mogelijkheden tot captatie/bevloeiing in functie van het herstel/behoud van de hydrologie in het broedseizoen opgenomen worden, in het bijzonder in periodes wanneer een captatieverbod wordt ingesteld omwille van droogte. Net in droge periodes is het immers essentieel voor het broedsucces om weidevogelpompen te laten blijven functioneren om plasdrassituaties te behouden of het waterpeil van een soos op peil te houden.

Actoren

De actoren per gebied zijn opnieuw sterk afhankelijk van de concrete situatie op het terrein. Volstaan enkele acties op perceelsniveau, of kunnen maatregelen genomen worden

die geen impact hebben buiten een natuurgebied? In elk geval zijn natuurbeheerders, landbouwers en waterbeheerders essentiële te betrekken partners. Andere te betrekken actoren kunnen gedetecteerd worden via de gedetailleerde gebiedsscreenings (actie 1.1).

Prioriteit

Varieert van gebied tot gebied – zie §3.2.

Instrumenten

Natuurbeheerplannen, PSN-projecten, landinrichting- en natuurinrichtingsprojecten, maatregelen in uitvoering van bestaande SBP's en prioritaire inspanningen in de SBZ, projecten in uitvoering van de Blue Deal.

Budget

Budget dient gezocht in de budgetten voor de hoger vermelde instrumenten.

Actie 2.3. Optimalisatie van de leefgebieden door stimulerend beleid

Momenteel worden beheerovereenkomsten gesloten op vrijwillige basis in daarvoor afgebakende gebieden. De stimulans om deze te sluiten kan velerlei zijn: weidevogels spreken aan, het resultaat van een enthousiaste bedrijfsplanner of een billijke vergoeding. Het is logisch om BO's verder te optimaliseren als een belangrijk instrument in het weidevogelverhaal. Een uitbreiding van deze beheerovereenkomsten in doel en oppervlakte is een belangrijke piste, in het bijzonder voor populaties die vooral in het landbouwgebied voorkomen en weinig ondersteund worden door percelen in natuurbeheer.

Daarnaast kan ook gezocht worden naar andere stimuli/instrumenten om landbouwers en andere beheerders (bijvoorbeeld agrobeheergroepen) mee te engageren binnen het weidevogelbeheer. Zo zou er voor een ingreep in een weidevogelkern die een landbouwer economisch kan benadelen een soort compensatie of mitigatie kunnen voorzien worden bijvoorbeeld via de instrumentenkoffer van het Decreet Landinrichting.

Actoren

ANB, VLM, landbouwsector.

Prioriteit

Varieert van gebied tot gebied – zie §3.2.

Instrumenten

Beheerovereenkomsten, instrumenten uit het Decreet Landinrichting, landinrichtings- en natuurinrichtingsprojecten, ...

Budget

Budget kan worden gevonden in de budgetten voor de hoger vermelde instrumenten.

Actie 3.1. Optimalisatie vegetatief beheer van de leefgebieden

Percelen in kern- en satellietgebieden waar broedparen voorkomen of kunnen worden verwacht op basis van recent voorkomen, maar waar het huidig beheer niet of onvoldoende is afgestemd op weidevogels, dienen onder gepast beheer te worden gebracht binnen de looptijd van dit soortbeschermingsprogramma (via verwerving, uitruil, beheerovereenkomst, ...). In het bijzonder is het van belang voor het broedsucces om percelen waar nesten op verwacht kunnen worden of die belangrijk zijn voor opgroeiende kuikens te vrijwaren van te vroeg of te intensief beheer. Deze percelen worden bij de eerste analyse van de gebieden (actie 1.1) in de loop van het SBP snel in kaart gebracht. Dit kan een aanpassing van maaidata, maai-beheer of beweiding impliceren maar evengoed het instellen van een verschrallingsbeheer wanneer de grasmat verruigd, te monotoon of 'verpitrust' is.

In een ruimer gebied rondom de bovenvermelde broedpercelen en kuikenpercelen wordt gestreefd naar het behoud of het herstel van een graslandcomplex waarbinnen een variatie aan beheer aanwezig is (hooiland, hooiweide, weiland, zones met intensiever beheer, extensiever beheerde stukken, ...). Deze zone buffert de broedkernen en biedt foerageerpotenties voor de oudervogels.

Perceelsranden, zeker wanneer het over open sloten gaat, raken snel verland en/of groeien dicht met riet bij het uitblijven van recurrent beheer en worden zo een bron van verstoring in plaats van een levensader in het weidevogelgebied. Een cyclische ruiming of het regelmatig maaien van de oevervegetatie is hier de gepaste maatregel, eventueel gelijklopend met een hogere begrazingsdruk van de oevervegetatie (bijvoorbeeld door het (ver)plaatsing van rasters tot de slootrand).

Actoren

Natuurbeheerders (ANB, Natuurpunt, private beheerders, ...), landbouwsector, VLM, gebiedscoördinatoren, regionale landschappen, ...

Prioriteit

Varieert van gebied tot gebied – zie 3.2.

Instrumenten

Natuurbeheerplannen, PSN-projecten, beheerovereenkomsten, landinrichting- en natuurinrichtingsplannen, ...

Budget

Budget dient gezocht in de budgetten voor de hoger vermelde instrumenten.

Actie 3.2. Nestbescherming

Nestbescherming van weidevogels in graslanden lijkt door het handhaven van uitgestelde maaidata en verlate inscharing, al dan niet onder beheerovereenkomsten, dikwijls overbodig geworden. Het toepassen van deze maatregel vergt veel tijd per gevonden nest

en leidt niet altijd tot een significante verhoging van het broedsucces. Nestbescherming zal evenwel altijd ad hoc toegepast worden en zou vooral voor grutto en wellicht ook wulp buiten kerngebieden of percelen met beheerovereenkomsten wel relevant kunnen zijn. Zeker in die gebieden waar al heel wat parameters voor weidevogels gunstig zijn maar de paartjes toch net naast de percelen met beheerovereenkomsten of natuurbeheer clusteren.

Over de nestplaatskeuze van onze populatie wulpen is maar heel weinig geweten. Nesten zijn moeilijk te vinden en van heel wat broedparen weten we dat ze ergens in een meer intensief landbouwgebied moeten broeden zonder zelfs een idee te hebben van op welk perceel, laat staan of zij doorheen de jaren enige trouw vertonen aan hetzelfde perceel. Een meer gericht zoeken van de nestplaats en bij het vinden deze via nestbescherming een verhoging van broedsucces mogelijk maken kan bij zo'n lang levende soort snel positief bijdragen op populatie-niveau. Op voorwaarde dat dit op grotere schaal gebeurt. Dit wordt één van de uitdagingen voor de hedendaagse weidevogelbeschermer.

Het is momenteel een kennishiaat maar het meest haalbare lijkt om deze verspreid broedende koppels met een gericht ondersteunend instrument de kans op een veilige broedplaats aan te bieden. Een systeem van vergoedingen voor een effectief beschermd nest van grutto en wulp wordt best uitgerold, in het bijzonder voor kleine, kwetsbare populaties.

Actoren

ANB, gebiedscoördinatoren, landbouwsector, natuurstudiewerkgroepen, regionale landschappen, VLM, ...

Prioriteit

Hoog buiten de kerngebieden, in het bijzonder voor broedparen van wulp in de Kempen buiten de afgebakende gebieden, zoals geduid onder §2.6.1. Binnen de kerngebieden wordt gestreefd naar de inzet van instrumenten met een duurzamer en langduriger karakter. Zie ook een indicatie naar relevantie onder §3.2.

Instrumenten

Subsidie nestbescherming, beheerovereenkomsten, ...

Budget

Jaarlijks uitstel van maaien op een tiental percelen a rato van 500€/ha: 5.000€ per jaar, gesommeerd 25.000€ voor de looptijd van het SBP.

Actie 3.3. Mildereren van de predatiedruk

In heel wat gebieden blijkt dat, ondanks een geschikte inrichting en beheer, weidevogels niet kunnen standhouden door de te hoge predatiedruk. Het gaat voornamelijk over de grotere roofdieren die predatiemijding in de hand werken. In zo'n geval is predatiecontrole aan de orde. Hiervoor zijn verschillende mogelijkheden:

- afschot of wegvangen van de voornaamste predatoren;
- elektrisch uitrasteren van het gebied om grote grondpredatoren uit te sluiten;

- gericht wegnemen van cruciale leefgebied-elementen die het risico op predatie doen toenemen (solitaire bomen, bomenrijen, te dicht netwerk aan overjarige rietkragen, ...).

Het ophangen van nestkasten voor roofvogels (in het bijzonder slechtvalk) zou best verboden worden op minder dan 3 kilometer van belangrijke weidevogelgebieden. Dit is een maatregel die in het buitenland al tot de standaardpraktijk behoort, maar in Vlaanderen vooralsnog ontbreekt. In een klein weidevogelgebied moet ook bedachtzaam omgegaan worden met eventuele nestpalen voor ooievaar.

Actoren

Gelet op het feit dat het milderen van de predatiedruk in bepaalde gevallen op breder landschapsniveau dient aangepakt, zal het nodig zijn om naast de terreinbeheerders gebiedsspecifiek ook een reeks andere actoren te betrekken. Hierbij kan gedacht worden aan wildbeheereenheden, lokale overheden, waterbeheerders, private eigenaars, landbouwers, regionale landschappen, ...

Prioriteit

Naargelang de problematiek zich stelt, hoog tot laag – zie 3.2 prioriteiten per gebied.

Instrumenten

Natuurbeheerplannen, PSN-projecten, landinrichting- en natuurinrichtingsplannen, ...

Budget

Budget dient gezocht in de budgetten voor de hoger vermelde instrumenten.

Actie 4.1. Optimaliseren van de inzetbaarheid en uitbreiding van het gamma van instrumenten uit het GLB

Momenteel bestaat er al een reeks beheerovereenkomsten voor weidevogels. Ze werden in het achtergrondrapport in detail besproken in Deel 2, onder §1.2.5 *Aandacht binnen het landbouwbeleid*. Gezien het aantal beheerovereenkomsten dat nu al door de VLM werd gesloten met landbouwers, kan verwacht worden dat dit instrument behouden blijft onder het nieuwe GLB. Ten aanzien van de huidige werking worden volgende aspecten onderzocht om het ecologisch rendement ervan te optimaliseren. Mogelijk kunnen sommige ook worden geconcretiseerd onder een ander instrument in het kader van het GLB, zoals ecoregelingen of VLIF.

Clustering BO's

Wanneer BO's in een dicht netwerk worden toegepast, op zichzelf staand of bijdragend aan een weidevogelkern in natuurbeheer, kunnen ze naar verwachting meer gaan renderen. Met name in clusters waar op korte of middellange termijn niet tot een functionele weidevogelkern kan gekomen worden, kan een netwerk van BO's mogelijks compenserend werken.

Uitbreiding weidevogelkaart

BO's kunnen enkel ingezet worden in de daarvoor afgebakende beheergebieden voor weidefauna. Binnen dit SBP wordt voor sommige clusters een uitbreiding van deze afbakening voorgesteld. Deze uitbreiding zou vooral voor Wulp relevant zijn. Een actualisatie van de perimeter van de beheergebieden is dus aan de orde.

Overwogen inzet van beheerovereenkomsten

De kaart met beheergebieden is vrij robuust afgebakend waarbij niet alle inbegrepen percelen ruimtelijk goed gelegen zijn om beheerovereenkomsten voldoende te kunnen laten renderen. Beheerovereenkomsten voor weidevogels afsluiten op percelen die te dicht liggen van een weg, bomenrij, bos, ... is niet zinvol. Het toetsingskader uit het achtergronddocument biedt hierbij al enige richting. Zo nodig moet aan bedrijfsplanners een concreet en eenvoudig beoordelingskader worden aangereikt waarmee de opportuniteit van aanvragen voor beheerovereenkomsten kan worden beoordeeld.

BO voor Kievit op akkers en voor broedgevallen Wulp

Kievit was een typische weidevogel doch is de voorbije decennia steeds meer, al dan niet noodgedwongen, op akkers gaan broeden. Nestbescherming van Kievit op akkers zou in veel delen van Vlaanderen de populatie significant kunnen begunstigen. Gerichte maatregelen voor veilig broeden van Kieviten (door uitgestelde bewerkingen) of nestbescherming op de akkers in de onmiddellijke omgeving van een kerngebied, kan de populatie een boost geven. In de aanloop naar het nieuwe GLB dient onderzocht of beheerovereenkomsten dan wel andere instrumenten (ecoregelingen) hiertoe kunnen bijdragen.

BO Plasdraspompen

De BO (in experimentele fase) 'plasdraspomp of weidevogelpomp' zou best geformaliseerd worden in het instrumentarium (beheerovereenkomst of VLIF) met de bedenking dat deze niet op het niveau van een gebied soelaas kan brengen voor een ongunstige hydrologische situatie. Zij kunnen hooguit een deel van het kerngebied vernatten en zo extra weidevogels aantrekken. Om te droge weidevogelgebieden te optimaliseren zal een zekere inrichting, al dan niet volgend op een ecohydrologische studie, tot een meer duurzame situatie leiden.

Actoren

VLM, ANB, INBO, DL&V, natuurverenigingen, regionale landschappen, ...

Prioriteit

Hoog

Instrumenten

Beheerovereenkomsten, VLIF, ecoregelingen ...

Budget

Budget dient gezocht in de budgetten voor de hoger vermelde instrumenten.

Actie 5.1. Opstarten van een monitoringsnetwerk in het kader van het broedsucces

Onderzoek naar broedsucces van weidevogels is in Vlaanderen niet wijdverspreid, niettegenstaande het één van de belangrijkste factoren is voor een duurzame instandhouding van de weidevogelpopulatie. Om tot kwalitatieve inzichten op niveau Vlaanderen te komen, zou een Vlaams monitoringsnetwerk voor het bepalen van het Bruto Territoriaal Succes (BTS) bij grutto, wulp en eventueel tureluur zo snel mogelijk opgestart moeten worden in de kerngebieden van deze soorten. Deze methode vergt geen vergunningen daar ze zich niet toespitst op nesten of pulli van weidevogels, hetgeen ook de haalbaarheid vergroot om ze op grote schaal te introduceren. Voorstellen om zeer gericht enkele deelaspecten te onderzoeken worden in Actie 6.2 'Monitoring broedsucces' uitgewerkt.

Actoren

Beheerders van weidevogelgebieden (natuurbeheerders en landbouwers), INBO, ANB, natuurstudiewerkgroepen, regionale landschappen, ...

Prioriteit

Hoog

Instrumenten

Inventarisatie idealiter te koppelen aan bestaande initiatieven rond broedvogelinventarisatie zoals BBV.

Budget

Er wordt gestreefd om maximaal mee te liften op bestaande initiatieven. Desalniettemin is voor een kwalitatieve en gegarandeerde uitvoering best om een klein bedrag te voorzien a rato van 10.000€ per jaar (samen 50.000€) om de organisatie van dit intensievere veldwerk te ondersteunen.

Actie 5.2. Onderzoek naar leefgebiedgebruik en plaatstrouw van wulp

Het is frappant hoe de kennis over onze grootste steltloper duidelijk geringer is dan die van de kleinere soorten. De verklaring ligt enerzijds bij het erg discrete gedrag van wulpen in de buurt van hun nest, anderzijds in de combinatie van grote verstoringafstand en opvallend afleidingsgedrag waarmee ze bij gevaar potentiële predatoren (en inventariseerders) op het verkeerde been zetten. Het gevolg is dat we van de verschillende stadia in de broedcyclus te weinig weten over wulpen om gefundeerde uitspraken te doen over hun precieze noden in verschillende biotooptypes.

Deze kennis zal zeer moeilijk te vergaren zijn door observatie. Naar verwachting kan enig resultaat enkel behaald worden door kleurringcampagnes in combinatie met zenderonderzoek. Met de huidige zenders kan heel accuraat het landschapsgebruik in kaart gebracht worden, jaar na jaar. Bijkomend voordeel is dat zo ook informatie kan verzameld worden over wat de vogel buiten het broedseizoen doet.

Actoren

Beheerders van weidevogelgebieden (natuurbeheerders en landbouwers), INBO, ANB, natuurstudiewerkgroepen, KBIN (ringcentrale), onderzoeksinstellingen, ...

Prioriteit

Hoog

Instrumenten

Dit betreft wetenschappelijk onderzoek waarvoor een specifieke onderzoeksopdracht dient uitgeschreven.

Budget

Het budget voor dergelijk onderzoek is niet voorzien binnen lopende initiatieven of reguliere werking. Er wordt hiervoor vanuit het SBP een budget van 50.000€ voorzien.

Actie 5.3. Onderzoek voedselbeschikbaarheid in de bodem

De bodemgesteldheid verschilt significant over de hele range in Vlaanderen waar weidevogels voorkomen. Van zware zeeklei in het westen tot arme, zure zandgronden in het oosten. Vooral bij deze laatste kan op basis van kennis uit het buitenland, getwijfeld worden of zij (nog?) voldoende bodemleven bevatten voor adulte weidevogels. Zowel in buiten- als binnenland lijken met name wulpen een grote, disjuncte homerange te hebben die dikwijls bestaat uit zowel heel natuurlijke biotopen als meer intensief gebruikte landbouwgebieden. De vraag is of dit opportunistisch of noodzakelijk gedrag is. Kan een populatie wulp in het broedseizoen, volledig afhankelijk van een groot heidelandschap, broedresultaten opleveren? Is de wisselwerking tussen verschillende types biotopen, met misschien een significant verschil in voedselaanbod, een noodzaak voor onze wulpen? En hoe gebruiken zij deze? En wat met wulpen en grutto's in intensieve landbouwgebieden op zure gronden. Is bodemleven in sommige regio's limiterend voor een populatie weidevogels?

Actoren

Beheerders van weidevogelgebieden (natuurbeheerders en landbouwers), INBO, ANB, natuurstudiewerkgroepen, onderzoeksinstellingen, ...

Prioriteit

Matig – Weliswaar is dit onderzoek belangrijk, doch idealiter wordt de onderzoeksopzet gestuurd op basis van de resultaten van actie 5.2.

Instrumenten

Dit betreft wetenschappelijk onderzoek waarvoor een specifieke onderzoeksopdracht dient uitgeschreven.

Budget

Het budget voor dergelijk onderzoek is niet voorzien binnen lopende initiatieven of reguliere werking. Er wordt hiervoor vanuit het SBP een budget van 50.000€ voorzien.

Actie 5.4. Onderzoek voedselbeschikbaarheid in vegetatie

Kuikens van grutto en wulp zijn de eerste drie weken insectivoor. Het paapje, één van de meelifters binnen dit SBP, is volledig aangewezen op larven of imago's van insecten. Net zoals voor het bodemleven (belangrijk voor adulte steltlopers) ontbreekt de kennis of al onze verschillende bodemtypes en/of vegetaties waar grutto's en wulpen broeden ook geschikte opgroeigebieden voor kuikens zijn. Daarnaast is er de vaststelling dat de vele gebieden die het laatste decennium door inrichting en aangepast beheer ogenschijnlijk weer geschikt leefgebied bieden voor paapje, niet opnieuw door deze soort worden gekoloniseerd. Een parallel verhaal is hier te trekken met andere soorten van kruidenrijke graslanden, zoals kwartelkoning. De vraagstelling die hieruit volgt is daardoor dubbel:

1) is de abundantie aan insecten in onze natuurgebieden hoog genoeg om de conditie van opgroeiende kuikens op peil te houden en/of een populatie van paapje aan te trekken?

2) indien er verschillen te vinden zijn tussen de bodemtypes in Vlaanderen: wat zijn de parameters die deze verschillen bewerkstelligen en wat betekent dat voor kuikens van weidevogels en voor broedende paapjes?

Actoren

Beheerders van weidevogelgebieden (natuurbeheerders en landbouwers), INBO, ANB, natuurstudiewerkgroepen, onderzoeksinstituten, ...

Prioriteit

Matig – Weliswaar is dit onderzoek belangrijk, doch idealiter wordt de onderzoeksopzet gestuurd op basis van de resultaten van actie 5.1.

Instrumenten

Dit betreft wetenschappelijk onderzoek waarvoor een specifieke onderzoeksopdracht dient uitgeschreven.

Budget

Het budget voor dergelijk onderzoek is niet voorzien binnen lopende initiatieven of reguliere werking. Er wordt hiervoor vanuit het SBP een budget van 50.000€ voorzien.

Actie 6.1. Jaarlijkse monitoring van de populatie

De populaties van grutto worden in Vlaanderen vrijwel jaarlijks gebiedsdekkend in kaart gebracht. Dit geldt veel minder voor wulp.

De vele contacten die gelegd werden in het kader van de opmaak van dit SBP, leerden dat in sommige regio's van de Antwerpse Kempen en Limburg de kennis over de verspreiding van wulp ontoereikend is. In de periode 2020-2023 gebeurt het veldwerk voor de nieuwe broedvogelatlas van Vlaanderen wat een uitgelezen moment is om voor deze soort meer gedetailleerde gegevens te vergaren. Het is de ambitie van dit project om voor alle 5X5 km hokken van Vlaanderen gegevens te hebben voor grutto en wulp met hun werkelijke aantallen.

Wellicht zal in de loop van dit veldwerk (2020-2023) blijken of het beeld van de huidige verspreiding van wulp dat we nu hebben accuraat is en zal een inschatting kunnen gemaakt worden van wat nodig is voor een gebiedsdekkende monitoring die daarna kan worden opgestart.

Actoren

Beheerders van weidevogelgebieden (natuurbeheerders en landbouwers), INBO, ANB, natuurstudiewerkgroepen, ...

Prioriteit

Hoog

Instrumenten

Monitoringsopdracht, idealiter te koppelen aan bestaande initiatieven rond broedvogelinventarisatie en -monitoring zoals BBV.

Budget

Voor deze actie kan worden meegelift op bestaande initiatieven en bouwt verder op de uitbouw van het monitoringsnetwerk dat is voorzien onder actie 5.1.

Actie 6.2. Jaarlijkse monitoring van het broedsucces van grutto en wulp

Wellicht de belangrijkste sturende factor in het behoud van populaties weidevogels is het reproductief succes. Wanneer dit onder een bepaalde waarde komt, is een populatie op termijn niet meer levensvatbaar tenzij immigratie van niet-gebiedseigen vogels dit zou compenseren. Uit weidevogelonderzoek blijkt dat het verdwijnen van populaties dikwijls wordt voorafgegaan door een reeks jaren van zeer laag reproductief succes. Uit de internationale kaders rond weidevogels komt de kennis van het broedsucces van weidevogels over de hele geografische regio als een belangrijk hiaat naar voor dat prioritair moet aangepakt worden.

Het belangt beheerders van weidevogelgebieden dan ook sterk aan het broedsucces van hun gebied te kennen. In grote lijnen kan via drie parameters nuttige informatie verzameld

worden over het broedsucces: nestsucces, uitvliegsucces en Bruto Territoriaal Succes (BTS). Deze drie parameters variëren sterk in haalbaarheid en nauwkeurigheid, een hogere haalbaarheid gaat daarbij samen met een minder nauwkeurig resultaat.

Rekening houdend met de haalbaarheid in Vlaanderen voor het vergaren van deze kennis wordt op korte termijn het onderzoek naar nestsucces bij steltlopers uitgebreid naar heel Vlaanderen voor de gemakkelijk zichtbare soorten zoals Kievit en Scholekster. Voor een soort als wulp zou binnen een internationaal samenwerkingsverband best ook een kleurring- en zenderproject opgestart worden dat kennis vergaart over zowel broedsucces als biotoopgebruik van adulte en jonge vogels. Voor de andere soorten is het nuttig bestaande kleurringprojecten uit te breiden tot heel Vlaanderen.

Actoren

Beheerders van weidevogelgebieden (natuurbeheerders en landbouwers), INBO, ANB, natuurstudiewerkgroepen, ...

Prioriteit

Hoog

Instrumenten

Monitoringsopdracht, idealiter te koppelen aan bestaande initiatieven rond broedvogelinventarisatie en -monitoring zoals BBV.

Budget

Deze actie wordt geïntegreerd in lopende monitoringsprojecten en wordt daarnaast afgestemd met actie 5.1 en 6.1. Ze heeft geen specifiek bijkomend budget.

Actie 7.1. Uitbouw weidevogel-community

Het succes van dit SBP wordt deels bepaald door een goede voorlichting, zowel richting beheerders als landbouwers, eigenaars, bewoners en lokale beleidsvoerders. Daarbij wordt zowel het Vlaams verhaal gebracht als dat van de lokale situatie die daarvan een belangrijke schakel is.

Uitvoering van de beschermingsmaatregelen dient gepaard te gaan met een voorlichtingscampagne en andere draagvlakversterkende initiatieven met aandacht voor praktische informatie over het gewenste doel en de maatregelen die daar toe moeten leiden. Met een beetje aandacht voor weidevogels kan in de reguliere landbouw al heel wat winst geboekt worden. Denk bijvoorbeeld aan de reflex om op te letten voor nesten op akkers of raaigraslanden en deze te sparen of (laten) zoeken en sparen bij het vermoeden van aanwezige broedparen.

Er wordt niet enkel gecommuniceerd over doelen en maatregelen maar ook over resultaten en de inbreng van partners zelf. De verschillende actoren te woord staan maar ook zelf het woord geven teneinde een grotere binding te krijgen met het project. Meer betrekken om een grotere betrokkenheid te genereren. Succesvol uitgevoerde maatregelen of succes onder de populaties van weidevogels toekennen aan de betrokken actoren, ieders belang beklemtonen in het grotere verhaal.

Om een levendige weidevogel-community te bekomen is het van belang om de nodige dynamiek en gevoel van eigenaarschap te creëren rond de implementatie van het SBP. Er kan bijvoorbeeld worden overwogen om daartoe een dynamische thematische website te ontwikkelen. Daarop kan dan alle achtergrondinformatie (uitleg streefwaarden, instrumentarium, toetsingskader, nieuwe wetenschappelijke inzichten, ...), een monitoringsplan, een wegwijs door het instrumentarium, de voortgang van zowel het geheel als de individuele gebieden, alle nuttige contacten, ... worden gebundeld. Het geheel moet levendig zijn en de betrokkenheid van de actoren weerspiegelen. Het 'highlighten' van genomen acties, sterke resultaten of bijzonderheden uit de gebieden kan hiertoe bijdragen.

Naast dergelijke website kan ook gedacht worden aan een brochure over dit SBP waar de belangrijkste informatie in verwerkt zit om zo als achtergrond te dienen voor publicaties, lokaal of regionaal.

Actoren

ANB, gebiedscoördinatoren, landbouwsector, natuursector, private land-, bos- en natuureigenaars, regionale landschappen, steden en gemeenten, jagersverenigingen en wildbeheereenheden, ...

Prioriteit

Hoog

Instrumenten

Voor de uitbouw en ondersteuning van een weidevogel-community is vooral een goede coördinator essentieel (zie actie 8.1). Het samenbrengen van bestaande lokale initiatieven

in een breder verhaal en het opstarten en ondersteunen van een lokale werking rond de weidevogelgebieden waar nog geen werking bestaat, vergt een volgehouden toegewijde inzet.

Voor de sensibilisatie kunnen, naast de thematische website, velerlei kanalen gebruikt worden. Dit kan gaan van websites, sociale media, tijdschriften en nieuwsbrieven van de betreffende beheerders en andere belangengroepen, tot de kanalen van lokale media of gemeenschappen.

Budget

Ter ondersteuning van de communicatie en community building wordt een budget voorzien van 15.000€ per jaar (75.000€ voor de looptijd van het SBP).

Actie 8.1. Coördinatie en opvolging van de acties

Nationale coördinatie

De doelstellingen van dit SBP zijn omvangrijk. Het gaat om meer gebieden dan de meeste andere SBP's. In heel wat gebieden is nog te weinig kennis voorhanden over zowel het gebied, de actoren als de weidevogels zelf, om direct een traject op te starten dat tot realisatie van de doelen moet leiden. In heel wat gevallen is er al een regulier weidevogelbeheer, in andere moet dit nog geconcipeerd worden. Er zit dus een groot verschil in de fase van ontwikkeling tussen de vele gebieden, wat het niet gemakkelijk maakt om dit SBP eenduidig te implementeren.

Het aanstellen van een (of meerdere) **nationale coördinator(en)** is dan ook noodzakelijk. Op het Vlaamse echelon zal deze coördinator een samenwerking op poten moeten zetten tussen kennis-, beheer- en landbouwinstaties, naast andere actoren die actief zijn in het buitengebied. Gezien het grote raakvlak met de landbouwsector lijkt zo'n coördinator zowel bij ANB als bij de VLM geen overbodige luxe. De nationale coördinator behartigt volgende taken:

- 1° nationaal netwerk oprichten (weidevogel-community);
- 2° nationale communicatie en sensibilisatie verzorgen (bijvoorbeeld via website);
- 3° nationale rapportage verzorgen;
- 4° aanstellen gebiedscoördinatoren (eenduidige lijn tussen nationaal en gebied);
- 5° sjabloon aanreiken voor evaluatie en monitoring van een gebied
(monitoringsmethodiek en methode om T0/uitgangssituatie te bepalen);
- 6° resultaten uit gebieden vertalen naar nationaal resultaat.

Regionale coördinatie

Een echelon lager zit je op het regionaal niveau dat al iets dichterbij de praktische uitvoering zit van dit SBP. Indicatief kan hier een regionale opdeling per provincie worden voorzien. Kennis van bovenaf stroomt via **regionale coördinatoren** door naar de lokale coördinatoren per gebied of cluster van nabijgelegen gebieden. Vragen vanuit de lokale werking kunnen via dit regionale niveau indien nodig naar boven vertrekken. Omdat de slaagkansen van dit SBP - waarbij relatief grote oppervlaktes en vele actoren betrokken zijn - sterk kan afhangen van een gecoördineerde en gedragen strategie en strak management op regionaal niveau, verdient dit aspect hier extra aandacht. Afhankelijk van de situatie stuurt de nationale coördinator een regionale coördinator aan of werkt hij rechtstreeks met het lokale niveau.

Lokale coördinatie

Een mogelijke strategie om snel en efficiënt resultaat te boeken op lokaal (1 gebied) of regionaal niveau (cluster van gebieden) is het Ierse model (O'-Donoghue 2017). Dat bestaat uit het onderscheiden van minstens 3 hoofdrollen: een administratief **gebiedscoördinator**, een verantwoordelijke voor de praktische bescherming (al dan niet met nestbescherming en/of predatie-controle) en een verbindingsofficier die de contacten met de betrokken actoren behartigt. Een uitgebreide beschrijving van deze rollen en hoe deze zich tot elkaar verhouden, wordt weergegeven in het achtergronddocument.

De opmaak en opvolging van lokale actieplannen per gebied worden getrokken door de gebiedscoördinator en gebeurt na het bepalen van de uitgangssituatie (T0). Deze behelst een evaluatie van het gebied op basis van het toetsingskader uit het achtergrondrapport. Met deze informatie kunnen doelen en prioriteiten gesteld worden (i.f.v. knelpunten) met

realisatietermijn (jaarlijks of binnen x jaar) en benodigde acties. De DTT (distance to target) van deze doelen is meetbaar en vertaalbaar naar het nationaal bilan. Daarnaast verzekert de gebiedscoördinator ook de organisatie van de nodige monitoringsaspecten en de ondersteuning van eventueel gericht onderzoek in het gebied.

Actoren

Naargelang de situatie per gebied zullen de te betrekken actoren verschillen. De gebiedscoördinatoren zullen een belangrijke rol spelen om bij de inventaris van de T0 en de opmaak van het lokale actieplan ook alle relevante actoren in beeld te brengen en te verenigen rond het thema. Er wordt in eerste instantie, niet-limitatief, gedacht aan natuurbeheerders (ANB, Natuurpunt, private natuurbeheerders, landbouwers, VLM, regionale landschappen, waterbeheerders, lokale overheden ...

Prioriteit

Nationale coördinatie is essentieel – wat het lokale niveau betreft, wordt een operationele prioritering tussen de gebieden voorgesteld in §3.2.

Instrumenten

Voor de coördinatie van dit SBP op Vlaams niveau is iemand nodig die zijn aandacht hier volledig op kan focussen. Een deel van de acties kunnen binnen natuurgebieden wordt opgenomen maar er is ook voldoende coördinatie nodig in functie van het omliggende landbouwgebied dat de populatie mee ondersteunt of voor populaties die in belangrijke mate steunen op acties van andere actoren dan natuurbeheerders. Er wordt dan ook geopteerd om externe coördinatie te begroten zodat deze coördinatie absoluut kan verzekerd worden.

Budget

Voor deze actie wordt een budget van 200.000€ voorzien.

3.2 ACTIES EN PRIORITEITEN PER GEBIED

In de gebiedsfiches (Bijlage 1 van het achtergrondrapport) worden per provincie de gebieden besproken waar streefwaarden voor populaties aan opgehangen zijn. Om die streefwaarden te verwezenlijken zijn heel wat van bovenstaande acties aan de orde. De aandachtspunten zijn evenwel niet overal gelijk. Welke acties in welk gebied in het bijzonder aan de orde zijn, wordt in Tabel 3 hieronder schematisch weergegeven. Meer uitgebreide informatie is in de fiches zelf te vinden, al hangt het af van het gebied tot gebied hoe concreet dat daar al geformuleerd kon worden op basis van de beschikbare (veld)kennis. Waar dit nu nog niet of onvoldoende duidelijk is, moet dit bij de start van dit SBP snel uitgeklaard worden in uitvoering van de analyse van de actuele situatie cf. actie 1.1.

De afbakening van de clusters is in het achtergrondrapport ook vrij schematisch gebeurd, waarbij de contour telkens het kerngebied en de satellietgebieden errond omvat. Binnen die contour zijn doorgaans heel wat tussenliggende zones gelegen die voor weidevogels minder relevant zijn. Op basis van de analyse van de actuele situatie in uitvoering van actie 1.1 worden de relevante zones gedetecteerd waarna in overleg met de betrokken actoren een gebiedsgerichte allocatie en verfijning van de streefwaarden en acties wordt uitgewerkt.

De aard van de acties zelf, heel ingrijpend of klein en lokaal, is eveneens sterk gebiedsafankelijk, dikwijls ook evenredig met de streefwaarde en omgekeerd evenredig met al genomen acties of de oppervlakte bestaande terreinen met compatibel natuurgericht beheer.

In de Tabel 3 worden per gebied nog enkele items toegelicht:

Prioriteit (waarden van 1 tot 3, met 1 als hoogste prioriteit)

Populaties die als bronpopulatie worden beoogd krijgen prioriteit 1, ook als de aantallen daar momenteel ver onder de streefwaarde zitten. Dit zijn populaties met streefwaarden voor grutto ≥ 50 broedparen en/of voor wulp ≥ 20 broedparen. Deze kernpopulaties zijn nodig om een robuust netwerk te vormen. Ze dienen ook andere populaties (met prioriteit 2) in de buurt te versterken en op peil te houden. Deze populaties (prioriteit 1) kunnen al in belangrijke mate (daarom niet exclusief) steunen op terreinen met geschikte leefgebieden onder natuurbeheer of gericht weidevogelbeheer. De synergie met het landbouwgebied errond, als breder onderdeel van het totaal leefgebied, kan evenwel sterk variëren.

Bijna alle andere populaties krijgen prioriteit 2, behalve deze met lage streefwaarden waar de ontwikkeling van een weidevogelgebied door meestal planologische factoren nog veraf in de tijd is; deze krijgen prioriteit 3.

Deze prioritering geeft aan welke populaties/gebieden voor het behoud van beide soorten in Vlaanderen cruciaal zijn. De prioritering beoogt daarbij vooral een operationeel selectiekader te bieden in functie van implementatie van het SBP (naar welke gebieden dient de aandacht in eerste instantie uit te gaan?). Dit neemt niet weg dat in gebieden met prioriteit 2, en waar reeds een lokale dynamiek en draagvlak rond weidevogelbescherming bestaan of de leefgebieden zich nagenoeg volledig binnen natuurgebieden bevinden, al verder kan gewerkt worden richting de

streefwaarden door het nemen van maatregelen in deze natuurgebieden of door het nemen van stimulerende maatregelen in de hierrond liggende landbouwpercelen. Alleen zal het initiatief daar vaker van onderuit moeten komen en minder vanuit het SBP.

Kader

Geeft aan binnen welk beleidskader vooral dient gedacht om de streefwaarden te realiseren. Dit kan ofwel natuur ofwel landbouw zijn. Vaak gaat het om een mix van beide en dan werd een inschatting gemaakt welke het belangrijkste is (het belangrijkste wordt dan eerst vernoemd).

Randvoorwaarden

Dit zijn plannen, processen of afspraken op een hoger niveau die in dit gebied relevant zijn. In enkele gebieden wordt ook 'beroepslandbouw' aangegeven omdat er vanuit natuur maar heel weinig aanknopingspunten zijn. Het spreekt evenwel vanzelf dat in alle gebieden rekening wordt gehouden met beroepslandbouw.

Instrumenten

In de meeste gevallen volgt dit uit de vorige puntjes. Enkel waar iets heel specifiek aan de orde is, zal dit anders zijn dan natuurbeheerplan (NBP) of beheerovereenkomsten (BO).

Tabel 3: Acties en prioriteiten per gebied

West-Vlaanderen

Gebied	Streefwaarde grutto (bp)	Streefwaarde wulp (bp)	Actie 1.1: behoud leefgebied	Actie 2.1: optimalisatie leefgebied	Actie 2.2: hydrologie	Actie 2.3: stimulerend beleid	Actie 3.1: vegetatief beheer	Actie 3.2: nestbescherming	Actie 3.3: predatiebeheer
IJzerbroeken	120	50	x		x		x		x
Prioriteit: 1 Kader: Natuur/Landbouw									
Handzamevallei	5	10	x		x		x		
Prioriteit: 2 Kader: Natuur/Landbouw									
Lampernisse	50		x		x		x		x
Prioriteit: 1 Kader: Natuur/Landbouw									
Noordelijke IJzervallei	30		x	x	x		x		x
Prioriteit: 2 Kader: Landbouw/Natuur									
Middelkerke-Gistel	20		x	x	x		x		x
Prioriteit: 2 Kader: Landbouw/Natuur									
Oostende-Bredene	20		x		x		x		x
Prioriteit: 2 Kader: Natuur/Landbouw									
Vlissegem-Klemskerke-Stalhille	60		x	x			x	x	x
Prioriteit: 1 Kader: Landbouw/Natuur									
Uitkerke	200		x		x		x		x
Prioriteit: 1 Kader: Natuur/Landbouw									

Meetkerke-Houtave-Zuikenkerke	20	x	x	x			x	x
Prioriteit: 2 Kader: Natuur/Landbouw		Randvoorwaarden: vernatting Lage Moere Instrumenten: NBP/BO						
Damme-Dudzele-Koolkerke	40	x		x			x	x
Prioriteit: 2 Kader: Landbouw/Natuur		Randvoorwaarden: haven-gerelateerde projecten, Beroepslandbouw Instrumenten: BO/NBP						
Oostkerke-Hoeke-Lapscheure	30	x	x	x			x	x
Prioriteit: 2 Kader: Landbouw/Natuur		Randvoorwaarden: Beroepslandbouw Instrumenten: BO/NBP						

Oost-Vlaanderen

Gebied	<i>Streefwaarde brutto (bp)</i>	<i>Streefwaarde wulp (bp)</i>	<i>Actie 1.1: behoud leefgebied</i>	<i>Actie 2.1: optimalisatie leefgebied</i>	<i>Actie 2.2: hydrologie</i>	<i>Actie 2.3: stimulerend beleid</i>	<i>Actie 3.1: vegetatief beheer</i>	<i>Actie 3.2: nestbescherming</i>	<i>Actie 3.3: predatiebeheer</i>
Beneden-Zeeschelde	80		x						x
Prioriteit: 1 Kader: Natuur		Randvoorwaarden: haven-gerelateerde projecten Instrumenten: natuurinrichting							
Kalkense Meersen	50		x		x	x			
Prioriteit: 1 Kader: Natuur/Landbouw		Randvoorwaarden: SIGMA-projecten Instrumenten: natuurinrichting/BO's							
Krekengebied Sint-Margriete	40		x		x	x		x	
Prioriteit: 2 Kader: Landbouw/Natuur		Randvoorwaarden: Beroepslandbouw Instrumenten: BO's/NBP							
Gentse Leievallei	20		x				x		x
Prioriteit: 2 Kader: Natuur		Randvoorwaarden: beperkt Instrumenten: NBP							

Antwerpen

Gebied	<i>Streefwaarde grutto (bp)</i>	<i>Streefwaarde wulp (bp)</i>	<i>Actie 1.1: behoud leefgebied</i>	<i>Actie 2.1: optimalisatie leefgebied</i>	<i>Actie 2.2: hydrologie</i>	<i>Actie 2.3: stimulerend beleid</i>	<i>Actie 3.1: vegetatief beheer</i>	<i>Actie 3.2: nestbescherming</i>	<i>Actie 3.3: predatiebeheer</i>
Turnhouts vennengebied	75	25	x	x	x		x		x
Prioriteit: 1 Kader: Natuur/Landbouw			Randvoorwaarden: Raamakkoord Instrumenten: Natuurinrichtingsproject						
Wezelse Heide	50	20	x	x	x			x	x
Prioriteit: 1 Kader: Natuur/Landbouw			Randvoorwaarden: IHD's Instrumenten: Natuurinrichtingsproject ?/BO's						
Sint Lenaerts	25	10	x	x	x	x		x	x
Prioriteit: 2 Kader: Natuur/Landbouw			Randvoorwaarden: RVK (1994) Instrumenten: NBP/BO						
RVK Rijkevorsel-Wortel	15	5	x	x	x	x	x		x
Prioriteit: 2 Kader: Natuur/Landbouw			Randvoorwaarden: RVK (ter uitvoering) Instrumenten: NBP/BO						
Pampa (Merksplas)	15	5	x	x	x	x		x	x
Prioriteit: 2 Kader: Natuur/Landbouw			Randvoorwaarden: RVK (2007) Instrumenten: NBP/BO						
Liereman	10	10	x	x	x				x
Prioriteit: 2 Kader: Natuur/Landbouw			Randvoorwaarden: Raamakkoord Instrumenten: NBP/BO						
Ravels	10	5	x		x				x
Prioriteit: 2 Kader: Natuur/Landbouw			Randvoorwaarden: beperkt Instrumenten: NBP/BO						
Hoogstraten	10	10	x	x	x	x	x		x
Prioriteit: 2 Kader: Landbouw/Natuur			Randvoorwaarden: Beroepslandbouw Instrumenten: BO/NBP						
Weelde	5	5	x	x	x	x	x		x

Prioriteit: 2 Kader: Landbouw/Natuur			Randvoorwaarden: RVK (2011) Instrumenten: BO/NBP						
Brecht – Malle	10	5	x	x	x	x	x	x	x
Prioriteit: 2 Kader: Landbouw/Natuur			Randvoorwaarden: RVK (ter uitvoering) Instrumenten: BO/NBP						
Kalmthoutse Heide		5	x	x	x		x		x
Prioriteit: 2 Kader: Natuur			Randvoorwaarden: beperkt Instrumenten: NBP						
Schietvelden		20	x		x		x		
Prioriteit: 1 Kader: Natuur			Randvoorwaarden: waterwingebied Instrumenten: NBP						
Blak, Beerse	5	5	x	x	x	x	x		x
Prioriteit: 3 Kader: Landbouw/Natuur			Randvoorwaarden: Kleiontginning, beroepslandbouw Instrumenten: BO/NBP						
Geel		10	x	x		x	x		x
Prioriteit: 2 Kader: Landbouw/Natuur			Randvoorwaarden: Ecohydrologische studie Instrumenten: BO/NBP						

Limburg – Vlaams-Brabant

Gebied	Streefwaarde grutto (bp)	Streefwaarde wulp (bp)	Actie 1.1: behoud leefgebied	Actie 2.1: optimalisatie leefgebied	Actie 2.2: hydrologie	Actie 2.3: stimulerend beleid	Actie 3.1: vegetatief beheer	Actie 3.2: nestbescherming	Actie 3.3: predatiebeheer
Siberië – Peer	20	20	x	x	x	x	x	x	x
Prioriteit: 1 Kader: Natuur/Landbouw			Randvoorwaarden: Ecohydrologische studie, GRUP Instrumenten: NBP/BO						
Langeheuvelheide		10	x		x				x
Prioriteit: 2 Kader: Natuur			Randvoorwaarden: militair gebruik Instrumenten: Natuurinrichtingsproject, NBP						
Sint-Maartensheide	10	10	x	x	x	x	x	x	x
Prioriteit: 2 Kader: Natuur/Landbouw			Randvoorwaarden: beroepslandbouw Instrumenten: NBP/BO						
Hageven	10	10	x	x	x				x
Prioriteit: 2 Kader: Natuur/Landbouw			Randvoorwaarden: beperkt Instrumenten: NBP/BO						
Zwarte Beek		10	x	x					x
Prioriteit: 2 Kader: Natuur/Landbouw			Randvoorwaarden: beperkt Instrumenten: NBP/BO						
Maasvallei	10	10	x	x			x		x
Prioriteit: 2 Kader: Natuur/Landbouw			Randvoorwaarden: grindontginning Instrumenten: NBP/BO						
Demerdelta	20	10	x	x	x		x		x
Prioriteit: 2 Kader: Natuur/Landbouw			Randvoorwaarden: beperkt Instrumenten: Natuurinrichtingsproject						
Getevallei		20	x	x	x		x		x
Prioriteit: 1 Kader: Natuur/Landbouw			Randvoorwaarden: beperkt Instrumenten: NBP/BO						
Velpevallei		10	x		x		x		x
Prioriteit: 2 Kader: Natuur/Landbouw			Randvoorwaarden: beperkt Instrumenten: NBP/BO						

3.3 FINANCIËEL OVERZICHT VAN HET ACTIEPROGRAMMA

Tabel 4: Overzicht van de acties met indicatie van timing en kostenraming

Actie	Omschrijving	Trekker	Financier/ instrument	Betrokkenen	Prioriteit	J1	J2	J3	J4	J5	Totaal
1.1	Instandhouding van de actuele leefgebieden en analyse van de actuele situatie	ANB	ANB, VLM (BO)	Natuurbeheerders, landbouwers, regionale landschappen, waterbeheerders, ...	Hoog	Kost zit vervat in de budgetten voor de subsidiëring van natuurbeheerplannen, PSN, beheerovereenkomsten, ...					/
2.1	Verbetering van de kwaliteit van de leefgebieden door inrichting	ANB, VLM (inrichtingsprojecten)	ANB, VLM (inrichtingsprojecten)	Natuurbeheerders, landbouwers, lokale overheden, regionale landschappen, waterbeheerders, wildebeheereenheden, ...	Zie §3.2	Kost zit vervat in de budgetten voor de subsidiëring van natuurbeheerplannen, PSN, inrichtingsprojecten, Natura2000-programma, Blue Deal, ...					/
2.2	Optimalisatie leefgebieden door aangepast waterbeheer	ANB	ANB, VLM (inrichtingsprojecten, BO)	Waterbeheerders, landbouwsector, private eigenaars, VLM, ...	Zie §3.2	Aard van vernatting kan sterk variëren naargelang de schaal en de manier waarop. Navenant komt ook ander instrumentarium in beeld. Voorlopig niet gebudgetteerd, dient verfijnd tijdens de looptijd van het SBP. Voor een aantal gebieden zit kost al deels vervat in SIGMA of Vlaams Natura 2000-programma.					/
2.3	Optimalisatie leefgebieden door stimulerend beleid	ANB, VLM	VLM	Waterbeheerders, landbouwsector, private eigenaars, ...	Zie §3.2	Budget voorzien bij reguliere werking beheerovereenkomsten of eventuele andere instrumenten.					/
3.1	Optimalisatie vegetatief beheer van de leefgebieden	ANB	ANB, VLM	Natuurbeheerders, landbouwers, wildebeheereenheden, natuurstudiewerkgroepen, ...	Zie §3.2	Kost zit vervat in de budgetten voor de subsidiëring van natuurbeheerplannen, PSN, beheerovereenkomsten, ...					/
3.2	Nestbescherming	ANB	ANB, VLM	Natuurbeheerders, landbouwers, regionale landschappen, natuurstudiewerkgroepen, ...	Zie §3.2	Jaarlijks 5.000€					25.000€
3.3	Milderen predatiedruk	ANB		Natuurbeheerders, wildebeheereenheden, lokale overheden, waterbeheerders, private eigenaars, landbouwers, regionale landschappen, ...	Zie §3.2	Uitvoering van deze actie kan sterk variëren naargelang de schaal en de manier waarop (al dan niet in interactie met 2.2). Navenant komt ook ander instrumentarium in beeld: PSN, natuurbeheerplannen, ...					/

4.1	Optimaliseren van de inzet en uitbreiding van het gamma van instrumenten uit het GLB	ANB	ANB, VLM, DL&V	Landbouwsector, INBO, weidevegelexperts, ...	Hoog	Deze actie betreft het optimaliseren van het instrument en kan binnen de reguliere werking en budget worden opgenomen.				/
5.1	Opstart van een monitoringsnetwerk in het kader van het broedsucces	ANB		Beheerders van weidevogelgebieden, INBO, VLM, natuurstudiewerkgroepen, regionale landschappen, ...	Hoog	Jaarlijks 10.000€				50.000€
5.2	Onderzoek naar leefgebiedgebruik en plaatstrouw van wulp	ANB	ANB	Beheerders van weidevogelgebieden (natuurbeheerders en landbouwers), INBO, ANB, natuurstudiewerkgroepen, KBIN (ringcentrale), onderzoekinstellingen, ...	Hoog	Langetermijnonderzoek (4 à 5 jaar) waarbij kuikens worden gekleurdingd en oudervogels worden gezenderd.				50.000€
5.3	Onderzoek naar voedselbeschikbaarheid in de bodem	Coördinator SBP - ANB, i.s.m. terreinbeheerders	ANB, INBO	Beheerders van weidevogelgebieden, INBO, VLM, natuurstudiewerkgroepen, regionale landschappen, ...	Matig	0€	0€	0€	Onderzoeksvoorstel o.b.v. resultaten actie 5.2. geraamd op 50.000€.	50.000€
5.4	Onderzoek naar voedselbeschikbaarheid in de vegetatie	Coördinator SBP - ANB, i.s.m. terreinbeheerders	ANB, INBO	Beheerders van weidevogelgebieden, INBO, VLM, natuurstudiewerkgroepen, regionale landschappen, ...	Matig	0€	0€	0€	Onderzoeksvoorstel o.b.v. resultaten actie 5.1. geraamd op 50.000€.	50.000€
6.1	Jaarlijkse monitoring van de populatie	ANB, INBO		Beheerders van weidevogelgebieden (natuurbeheerders en landbouwers), natuurstudiewerkgroepen, ...		Te integreren in lopende monitoringsprojecten + af te stemmen met actie 5.1.				/
6.2	Jaarlijkse monitoring broedsucces van grutto en wulp	ANB, INBO		Beheerders van weidevogelgebieden (natuurbeheerders en landbouwers), natuurstudiewerkgroepen, ...	Hoog	Te integreren in lopende monitoringsprojecten + af te stemmen met actie 5.1 en 6.1.				/
7.1	Uitbouw weidevogel-community	ANB, VLM, INBO	ANB, VLM	Gebiedscoördinatoren, beheerders van weidevogelgebieden	Hoog	Communicatie-tools ontwikkelen, analoge en digitale communicatie, seminars/webinars, ...				75.000€

				(natuurbeheerders en landbouwers), INBO, VLM, regionale landschappen, landbouwsector, wildbeheereenheden, ...		Geraamd op 15.000€ per jaar.	
8.1	Coördinatie en opvolging van de acties	ANB		INBO, VLM	Essentieel	Om dit in oppervlakte, spreiding over Vlaanderen en wat betreft stakeholders zeer ruim SBP uit te rollen zal de regie strak in handen gehouden moeten worden door een nationale coördinator. Zo die niet binnen het ANB wordt gevonden, dient een externe partij hiervoor gecontracteerd. In dat geval kan het budget voor actie 7.1 in dat contract geïntegreerd worden.	200.000€
Totaal							500.000€

4. EVALUATIE EN MONITORING SBP WEIDEVOGELS

Dit hoofdstuk behelst een beschrijving van de voortgangscntrole en bijhorende evaluatie-instrumenten van het SBP Weidevogels. De voortgangscntrole heeft tot doel er in te voorzien dat het SBP geen dode letter blijft maar effectief leidt tot acties op het terrein, dewelke beschreven werden in het voorgaande hoofdstuk. Aan de hand van tussentijdse evaluaties kunnen vooropgestelde maatregelen en acties tegen het licht van het voortschrijdend inzicht gehouden worden, en kan waar nodig worden bijgestuurd.

4.1 OPZET

De acties beschreven ter uitvoering van dit SBP zijn grofweg in te delen in 4 categorieën:

- 1° instandhouding en optimalisatie van de leefgebieden en andere maatregelen met het oog op het behoud van de populaties van weidevogels (acties 1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3 & 4.1);
- 2° kennisopbouw rond gebied- en soortgebonden aantalsevoluties, habitatgebruik en broedsucces (acties 5.1, 5.2, 6.1 & 6.2);
- 3° communicatie en sensibilisering (actie 7.1);
- 4° coördinatie van de uitvoering (actie 8.1).

De totstandkoming en uitvoering van deze actiepunten hangen in de eerste plaats af van de vlotte realisatie van actie 8.1, meer bepaald de aanstelling van een coördinator.

Samengevat verloopt het voortgangscntrole- en evaluatieproces als volgt:

- 1° Bij aanvang van het SBP wordt zo snel mogelijk een coördinator aangesteld. Ter ondersteuning van de vlotte start van de coördinator wordt vanuit het ANB, INBO en VLM een contactpersoon aangeduid die, samen met het netwerk binnen zijn/haar organisatie, de coördinator ondersteunt voor de praktische organisatie van de implementatie van het SBP en de vlotte terugkoppeling en informatie-uitwisseling. De realisatie van een plan van aanpak voor de creatie van een website of ander medium voor community-building is een eerste prioritair actiepunt (zie beschrijving actie 7.1).
- 2° In de loop van de 5 jaar van het SBP staat de coördinator van het SBP in voor het verzamelen en bundelen van de data voortvloeiend uit de populatiemonitoring (zie beschrijving actie 6.1). Hierover wordt jaarlijks gerapporteerd.
- 3° Doorlopend wordt info verzameld over mogelijke bottlenecks en negatieve ontwikkelingen, maar ook over concrete acties, maatregelen en verwezenlijkingen die het duurzaam behoud van weidevogels in Vlaanderen ten goede komen (zie beschrijving acties 1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2 & 4.1). Een overzicht van deze informatie wordt jaarlijks weergegeven in een voortgangsrapport, en individuele acties en maatregelen worden ook gepubliceerd op de website. Idealiter worden maandelijks nieuwe bijdrages op de website gepost.
- 4° In het 1^e voortgangsverslag wordt een concreet plan van aanpak verwacht omtrent het gerichte onderzoek naar broedsucces en leefgebiedgebruik (actiepunten 5.1, 5.2 & 6.2). De resultaten van deze monitoringstudies worden opgenomen in het verslag van het 3^e en 5^e werkingsjaar.
- 5° Een eindevaluatie van het SBP volgt na het verlopen van het vijfde en laatste broedseizoen.

4.2 ACTOREN

Met het oog op toekomstige samenwerkingen dient de coördinator na aanstelling prioritair in te zetten op communicatie met alle relevante kennis-, beheer- en landbouwinstanties. De belangrijkste actoren zijn de gebiedsbeheerders (overheid/terreinbeherende instanties/particuliere eigenaars), landbouwers, bedrijfsplanners van de VLM, agrobeheergroepen, deelnemers en coördinatoren van de programma's Bijzondere Broedvogel Monitoring en Vlaamse Broedvogelatlas en de vrijwilligers binnen terreinbeherende verenigingen. Bovendien wordt de coördinator gedurende de loop van het SBP, zoals eerder vermeld, adviserend bijgestaan door aanspreekpunten bij ANB, INBO en VLM voor een concrete en gedragen invulling van acties en maatregelen.

4.3 SAMENVATTING

Tabel 5 geeft per actiepunt een korte beschrijving van het voorziene evaluatie-instrument en de vooropgestelde termijnen van de geplande 'deliverables' op nationaal niveau. Teneinde de zichtbaarheid van de voortgang en uitvoering van dit SBP te maximaliseren wordt jaarlijks gerapporteerd. Het voorzien van de eerder overwogen eventuele thematische website biedt parallel kansen om korter op de bal te informeren over de gang van zaken en laat ook meer ruimte voor anekdotische maar draagvlakversterkende bijdrages, zoals persoonlijke getuigenissen en dergelijke meer.

Tabel 5. Overzicht acties in het kader van het SBP weidevogels en de voorziene voortgangscontrole.

Actie	Evaluatie-instrument	Rapportage & publicatie
Actie 1.1: Instandhouding van de actuele leefgebieden en analyse van de actuele situatie	Inventarisatie mogelijke bottlenecks	Rapportage: jaarlijks Evt. website: doorlopend
Actie 2.1: Verbetering van de kwaliteit van de leefgebieden door inrichting	Inventarisatie genomen maatregelen	Rapportage: jaarlijks Evt. website: doorlopend
Actie 2.2: Optimalisatie van de leefgebieden door aangepast waterpeilbeheer	Inventarisatie genomen maatregelen	Rapportage: jaarlijks Evt. website: doorlopend
Actie 2.3: Optimalisatie van de leefgebieden door stimulerend beleid	Inventarisatie afgesloten BO's	Rapportage: jaarlijks Evt. website: doorlopend
Actie 3.1: Optimalisatie vegetatief beheer van de leefgebieden	Inventarisatie genomen maatregelen	Rapportage: jaarlijks Evt. website: doorlopend
Actie 3.2: Nestbescherming	Inventarisatie genomen maatregelen	Rapportage: jaarlijks Evt. website: doorlopend
Actie 3.3: Mildereren van de predatiedruk	Inventarisatie genomen maatregelen	Rapportage: jaarlijks
Actie 4.1: Optimaliseren van de inzetbaarheid en uitbreiding van het gamma aan instrumenten uit het GLB	Overzicht ontwikkelingen ter zake	Rapportage: jaarlijks Evt. website: doorlopend

Actie 5.1: Opstarten van een monitoringsnetwerk in het kader van het broedsucces	Plan van aanpak	Rapportage: jaar 1
	Overzicht van de resultaten	Rapportage: jaar 3 & jaar 5 Evt. website: jaar 3 & jaar 5
Actie 5.2: Onderzoek naar leefgebiedgebruik en plaatstrouw van wulp	Plan van aanpak	Rapportage: jaar 1
	Overzicht van de resultaten	Rapportage: jaar 3 & jaar 5 Evt. website: jaar 3 & jaar 5
Actie 5.3: Onderzoek voedselbeschikbaarheid in de bodem	Overzicht van de resultaten	Na voltooiën onderzoek
Actie 5.4: Onderzoek voedselbeschikbaarheid in de vegetatie	Overzicht van de resultaten	Na voltooiën onderzoek
Actie 6.1: Jaarlijkse monitoring van de populatie	Overzicht van de resultaten	Rapportage: jaarlijks Evt. website: jaarlijks
Actie 6.2: Jaarlijkse monitoring van het broedsucces van grutto en wulp	Plan van aanpak	Rapportage: jaar 1
	Overzicht van de resultaten	Rapportage: jaar 2 tot 5 Evt. website: jaar 2 tot 5
Actie 7.1: Uitbouw van een weidevogel-community	Contact-/kennisplatform (bijvoorbeeld website)	< 1 jaar na start SBP
Actie 8.1: Coördinatie en opvolging van de acties	Aanstelling coördinator	Zo snel mogelijk na start SBP.

Gezien om gevoegd te worden bij het ministerieel besluit van 21 december 2020, houdende vaststelling van een soortenbeschermingsprogramma voor weidevogels met focus op Grutto (*Limosa limosa*) en Wulp (*Numenius arquata*).

Brussel,

De Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme

Zuhail DEMIR